

66-400 Gorzów Wlkp., ul. Mickiewicza 12b
tel. (95) 722-60-57, fax (95) 722-46-52
www.wsse.gorzow.pl
e-mail: wsse@wsse.gorzow.pl
NIP: 599-10-23-564

LUBUSKI PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY W GORZOWIE WLKP.

NZ.9022.577.2016/2017

w Zielonej Górze

Gorzów Wlkp., 16 stycznia 2017 r.

KANCELARIA OGÓLNA

18-01-2017

Ilość zał. 34/19/17

Krzysztof Przychalski

Podpis

Marszałek Województwa Lubuskiego
ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. działając na podstawie art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (jednolity tekst: Dz. U. z 2015 r. poz. 1412 z późn. zm.), art. 17 pkt 6 lit. „a” ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (jednolity tekst Dz.U. z 2016 r., poz. 778 z późn. zm.), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 28 listopada 2016 r., w sprawie zaopiniowania projektu dokumentu pn. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp.” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko,

opiniuje negatywnie

przedłożony projekt dokumentu pn. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp.” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko, w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych.

Uzasadnienie:

Dnia 1 grudnia 2016 r. do Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gorzowie Wlkp., wpłynął wniosek z dnia 28 listopada 2016 r., znak: DN.III.7630.1.42.2016, Marszałka Województwa Lubuskiego, w sprawie zaopiniowania projektu dokumentu pn. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp.” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp. oraz Prognozę oddziaływania na środowisko udostępniono na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego.

Do sporządzenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp. przystąpiono na podstawie uchwały nr LIII/617/14 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 8 października 2014 r.

Celem sporządzenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego jest określenie spójnej polityki przestrzennej dla województwa, wykorzystującej potencjał społeczny, kulturowy, środowiskowy i gospodarczy obszaru, w sposób zapewniający zrównoważony rozwój.

Cele strategiczne i operacyjne przestrzennego województwa lubuskiego:

Cel strategiczny 1. Spójność terytorialna:

- 1.1. Zrównoważony rozwój struktury osadniczej regionu w tym rozwój funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich oraz rozwój subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich zgodnie z ich potencjałem i w oparciu o ich wzajemne powiązania funkcjonalne.
- 1.2. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.
- 1.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej do ośrodków administracyjnych.
- 1.4. Rozwój infrastruktury technicznej, wzmacniającej ład ekologiczny.
- 1.5. Rozwój infrastruktury i systemów zapobiegania zagrożeniom.

Cel strategiczny 2. Zrównoważony rozwój społeczny:

- 2.1. Wzrost dostępności do usług medycznych i wspieranie profilaktyki zdrowotnej.
- 2.2. Rozwój szkolnictwa w oparciu o potrzeby regionalnego rynku pracy.
- 2.3. Wzrost dostępności do atrakcyjnej oferty kulturalnej i sportowej.
- 2.4. Wspieranie włączenia zawodowego i społecznego.
- 2.5. Dostosowanie usług społecznych do zmian trendów demograficznych.
- 2.6. Rozwój i usprawnienie systemu transportu publicznego.
- 2.7. Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz dziedzictwa kulturowego oraz budowanie na nich tożsamości regionalnej.
- 2.8. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.

Cel strategiczny 3. Rozwój konkurencyjnej gospodarki:

- 3.1. Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego.
- 3.2. Rozwój przedsiębiorczości i zwiększenie aktywności zawodowej.
- 3.3. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej.
- 3.4. Rozwój i promocja specjalnych stref ekonomicznych.
- 3.5. Wzmocnienie kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji.
- 3.6. Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.
- 3.7. Rozwój sieci transportowej.
- 3.8. Racjonalna gospodarka zasobami złóż kopalin.
- 3.9. Rozbudowa infrastruktury energetycznej i ochrony środowiska.
- 3.10. Poprawa jakości rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.
- 3.11. Kreowanie wizerunku i promocja marki Lubuskie.
- 3.12. Rozwój potencjału turystycznego województwa.
- 3.13. Efektywne zarządzanie regionem.

Jak wskazano w dokumencie, wyznaczone w PZPWL strategiczne cele rozwoju przestrzennego zostaną osiągnięte poprzez realizację szczegółowych kierunków rozwoju województwa lubuskiego, wyznaczonych dla poszczególnych stref tematycznych, tj. strefy przyrodniczej, społecznej, kulturowej, ekonomiczno-gospodarczej, obronności i bezpieczeństwa oraz w zakresie komunikacji, transportu i infrastruktury technicznej. Powyższe strefy tworzą plan struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa. Wyznaczone w ich ramach kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego są zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, uwzględniają uwarunkowania i strategiczne cele rozwojowe, kluczowe dla danej strefy, jak i ograniczenia wynikające z zasad zagospodarowania pozostałych stref. Kształtowany w ten sposób plan struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje obszary pełniące nadrzędne funkcje przyrodnicze, jak

i strukturę osadniczą regionu wraz z obszarami koncentracji inwestycji infrastrukturalnych, przy uwzględnieniu potrzeby ochrony walorów przyrodniczych, środowiskowych i kulturowych.

W ramach systemu przyrodniczego wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Ochrona i kształtowanie systemu przyrodniczego.

Kierunek 2. Zapewnienie spójności i ciągłości systemu przyrodniczego.

Kierunek 3. Ochrona walorów przyrody ożywionej.

Kierunek 4. Ochrona walorów przyrody nieożywionej.

Kierunek 5. Ochrona krajobrazu.

Kierunek 6. Racjonalna gospodarka zasobami złóż kopalin.

Planowane działania:

- Ochrona obszarów występowania udokumentowanych zasobów złóż kopalin.
- Prowadzenie racjonalnego gospodarowania zasobami złóż kopalin oraz kompleksowego wykorzystania kopalin, w tym kopalin towarzyszących;
- Stwarzanie możliwości wykorzystania podziemnych struktur geologicznych.
- Rozpoznanie możliwości wykorzystania energii geotermalnej.

Kierunek 7. Ochrona środowiska glebowego.

Kierunek 8. Racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych.

Planowane działania:

- Ochrona zasobów wód podziemnych GZWP zgodnie z warunkami określonymi dla ich obszarów ochronnych.
- Wdrażanie zrównoważonego i zintegrowanego zarządzania zasobami wód w układzie zlewniowym.
- Osiągnięcie i utrzymanie stanu dobrego jednolitych części wód.
- Rozwój kanalizacji sanitarnej i deszczowej.
- Zwiększanie retencji zlewni, w tym retencja terenowa wód opadowych.
- Zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem.
- Prowadzenie monitoringu lokalnego wokół obiektów potencjalnie zagrażających jakości wód.
- Zachowanie i tworzenie otulin biologicznych wzdłuż cieków, przekształcanie gruntów ornych w dolinach na użytki zielone.
- Aktualizacja i zbilansowanie stanu zasobów eksploatacyjnych z zasobami dyspozycyjnymi.
- Optymalizacja zużycia wody: modernizacja sieci wodociągowej, wprowadzenie ograniczeń w zużyciu wód podziemnych.

Kierunek 9. Poprawa warunków aerosanitarnych.

Planowane działania:

- Wspieranie efektywności energetycznej, w tym: rozwój scentralizowanych systemów ciepłowniczych, termomodernizacja budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, przebudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego oraz jego promocja, podnoszenie świadomości energetycznej wśród mieszkańców.
- Ograniczanie niskiej emisji i emisji ze źródeł komunikacyjnych.
- Upowszechnienie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, takich jak: biomasa i biogaz, energia słoneczna, energia wiatru, pompy ciepła.

- *Wdrażanie i realizacja założeń programów służących ochronie powietrza w celu osiągnięcia wymaganych norm jakości powietrza, określonych w przepisach szczególnych.*

Kierunek 10. Ochrona przed hałasem.

- Wyprowadzenie ruchu drogowego o charakterze tranzytowym poza tereny zwartej zabudowy poprzez budowę obwodnic (wraz ze skutecznymi zabezpieczeniami akustycznymi).
- Stała kontrola stanu nawierzchni drogowych i kolejowych, ich systematyczna wymiana lub modernizacja.
- Ustanowienie obszarów cichych w obrębie terenów szczególnie wrażliwych na oddziaływanie hałasu.
- Wprowadzanie zieleni izolacyjnej ograniczającej uciążliwość źródła hałasu.
- Promowanie alternatywnych środków transportu oraz transportu publicznego.
- Stosowanie rozwiązań technicznych i przestrzennych zmniejszających uciążliwość oddziaływania linii energetycznych.

W ramach strefy społecznej wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Poprawa dostępności do usług medycznych, w tym usług specjalistycznych, oraz podnoszenie jakości profilaktyki zdrowotnej i dostępu do usług sportu – rekreacji.

Kierunek 2. Rozwój szkolnictwa poprzez rozbudowę zaplecza technicznego oraz podniesienie jakości kształcenia w dostosowaniu do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Kierunek 3. Kształtowanie zasobu budownictwa mieszkaniowego o odpowiednim standardzie.

Kierunek 4. Rozwój struktury osadniczej regionu.

Kierunek 5. Rozwój terenów zurbanizowanych.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i turystyki wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Zachowanie i ochrona obiektów zabytkowych.

Kierunek 2. Efektywne wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego, w tym przede wszystkim na cele turystyczne.

Kierunek 3. Kształtowanie tożsamości kulturowej.

Kierunek 4. Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zabytkowych.

W ramach strefy ekonomiczno-gospodarczej wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Rozwój gospodarki i wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego

Kierunek 2. Zmniejszenie bezrobocia i zwiększenie aktywności zawodowej ludności.

Kierunek 3. Rozwój turystyki.

Kierunek 4. Poprawa i ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Kierunek 5. Gospodarcze wykorzystanie lasu.

W ramach komunikacji i transportu wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Poprawa drogowej dostępności komunikacyjnej w zakresie powiązań zewnętrznych i wewnętrznych.

Kierunek 2. Wzrost bezpieczeństwa w obrębie miejskich i wiejskich terenów zabudowanych.

Kierunek 3. Poprawa parametrów użytkowych sieci i infrastruktury kolejowej.

Kierunek 4. Stworzenie spójnego systemu pasażerskich i towarowych powiązań kolejowych.

Kierunek 5. Rozwój transportu lotniczego.

Kierunek 6. Zwiększenie znaczenia transportu wodnego w przewozach towarów oraz turystyce.

Kierunek 7. Zwiększenie wykorzystania kombinowanego przewozu towarów.

Kierunek 8. Wzrost znaczenia transportu zbiorowego.

Kierunek 9. Zwiększanie znaczenia ruchu rowerowego jako środka komunikacji.

W ramach infrastruktury technicznej wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Wzrost bezpieczeństwa energetycznego w zakresie energii elektrycznej.

Kierunek 2. Wzrost bezpieczeństwa energetycznego w zakresie paliw gazowych.

Kierunek 3. Rozbudowa i modernizacja systemu ciepłowniczego.

Kierunek 4. Wzrost efektywności energetycznej.

Kierunek 5. Rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Kierunek 6. Wykorzystanie energii wiatru.

Kierunek 7. Wykorzystanie energii biomasy i biogazu.

Kierunek 8. Wykorzystanie energii wodnej.

Kierunek 9. Wykorzystanie energii słonecznej.

Kierunek 10. Zapewnienie stałego dostępu do wody przeznaczonej do spożycia o dobrej jakości oraz pełnej obsługi w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Kierunek 11. Zrównoważona gospodarka wodno-kanalizacyjna

Kierunek 12. Rozwój gospodarki odpadami.

W ramach strefy obronności i bezpieczeństwa wyznaczono następujące kierunki polityki i zagospodarowania przestrzennego:

Kierunek 1. Ochrona terenów zamkniętych oraz obiektów służących zapewnieniu bezpieczeństwa państwa.

Kierunek 2. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.

Kierunek 3. Zahamowanie wzrostu i minimalizacja istniejącego ryzyka powodziowego.

W przedmiotowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa uwzględniono także następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

1) w zakresie ochrony przyrody m. in.:

- Działania udrażniające w zakresie potrzeb przywracania ciągłości morfologicznej cieków województwa lubuskiego.
- Ochrona udokumentowanych złóż kopalin objętych własnością górnictwem w rozumieniu art. 10 ustawy *Prawo geologiczne i górnicze* (Dz. U. z 2016 r., poz 1131) polegająca na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym ich wykorzystaniu poprzez podjęcie działań w zakresie ochrony przed stałą zabudową i inwestycjami liniowymi oraz wprowadzenia ograniczeń w sposobie gospodarowania tych obszarów.

2) w zakresie strefy społeczno-gospodarczej m. in.

- Budowa kompleksu wydobywczo-energetycznego Gubin-Brody wraz z infrastrukturą towarzyszącą.
- Ponadregionalne specjalistyczne centra usług medycznych – Ośrodek Radioterapii w Gorzowie Wlkp., wraz z wyposażeniem – Rozbudowa i doposażenie Zakładu Radioterapii w Zielonej Górze.
- Dokończenie rozbudowy Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Drzonkowie (w Zielonej Górze) oraz poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Gorzowie Wlkp.
- Modernizacja szpitala w Nowej Soli, Kostrzynie nad Odrą, Międzyrzeczu oraz Skwierzynie.
- Północno-Zachodnie Centrum Biogospodarki (BioAT) (projekt rekomendowany do RPO).
- Rozwój Lubuskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego w Nowym Kisielinie.

- Lubuskie e-Zdrowie – Stworzenie elektronicznej platformy, która zapewni mieszkańcom Województwa Lubuskiego dostęp do szerokiego zakresu informacji na temat usług medycznych, wdrożenia systemu wspomagającego zarządzanie w jednostkach służby zdrowia oraz wspierającego podejmowanie decyzji w zakresie kreowania polityki zdrowotnej regionu z poziomu organu właścicielskiego.
  - Budowa bazy Śmigłowej Służby Ratownictwa Medycznego (HEMS) Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w Gorzowie Wlkp. – Zwiększenie zasięgu i dostępności usług dla pacjentów, ofiar wypadków komunikacyjnych i nagłych zachorowań oraz poprawienie mobilności, efektywności i jakości działań wykonywanych na rzecz bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.
  - Przebudowa i rozbudowa budynku Położniczo-Ginekologicznego i Onkologicznego wraz z rozbudową o Centrum Zdrowia Matki i Dziecka oraz rozbudowa Lubuskiego Ośrodka Onkologii w Wojewódzkim Szpitalu Klinicznym w Zielonej Górze Sp. z o. o.
  - Wspieranie transferu technologii, współpraca pomiędzy ośrodkami badawczymi i przedsiębiorstwami województwa i sąsiednich landów niemieckich.
  - Wspieranie rozwoju organizacji branżowych energetycznych.
  - Tworzenie terenów inwestycyjnych oraz promocja gospodarcza.
  - Utworzenie Poradni Patologii Ciąży przy szpitalach o II i III poziomie referencyjnym wraz z wyposażeniem w specjalistyczny sprzęt aparat KTG i USG.
  - Wyposażenie oddziałów położniczych, w szczególności na II i III poziomie referencyjnym w specjalistyczny sprzęt m.in. w kardiomonitory oraz aparaty USG.
  - Remont i modernizacja oddziałów położniczych, w szczególności w Wojewódzkim Szpitalu Klinicznym w Zielonej Górze sp. z o.o. oraz wyposażenie w specjalistyczny sprzęt medyczny.
  - Remont i modernizacja funkcjonujących w województwie lubuskim oddziałów pediatrycznych, w związku z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26.06.2012 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą* oraz potrzebami demograficzno-epidemiologicznymi wynikającymi z opracowanego modelu organizacyjnego.
  - Wyposażenie podmiotów leczniczych w specjalistyczny sprzęt (Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp., Szpital Wojewódzki SP ZOZ w Zielonej Górze, Lubuski Szpital Specjalistyczny Pulmonologiczno-Kardiologiczny w Torzymiu Sp. z o. o., Szpital Rehabilitacyjno-Lecznicy dla dzieci SP ZOZ w Wojnowie).
  - Utworzenie ośrodka diagnostyki i leczenia mukowiscydozy w Lubuskim Specjalistycznym Szpitalu Pulmonologiczno-Kardiologicznym Sp. z o.o. w Torzymiu.
  - Przygotowanie terenów inwestycyjnych.
- 3) W zakresie dziedzictwa kulturowego i turystyki m. in.:
- Inwestycje w infrastrukturę obszarów zdegradowanych zgodnie z Gminnymi Programami Rewitalizacji.
  - Renowacja i promowanie zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego w MOF GW.
  - Stworzenie infrastruktury na potrzeby obsługi ruchu turystycznego na obszarze MRU związanego z trasami turystycznymi zlokalizowanymi na terenie gmin: Czerwieńsk, Skąpe, Lubrza oraz Bledzew.
- 4) W zakresie komunikacji i transportu m. in.:
- Budowa drogi ekspresowej S3 na odcinku Gorzów Wielkopolski – Sulechów – Legnica.
  - Infrastruktura drogowa w ramach budowy kompleksu wydobywczo-energetycznego Gubin – Brody.
  - Budowa Północnej Obwodnicy Gorzowa Wlkp. (DK22).

- Budowa południowej obwodnicy miasta Zielona Góra w ciągu DK27.
  - Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej E30.
  - Rozbudowa i poprawa wyposażenia lotniska w Babimoście, w tym rozbudowa bocznic kolejowej.
  - Stworzenie regionalnego planu rozwoju infrastruktury turystycznej dróg wodnych.
- 5) W zakresie infrastruktury technicznej m. in. :
- Budowa dwutorowej linii 400 kV Krajnik – Baczyna wraz z budową/rozbudową/modernizacją stacji w tym ciągu liniowym.
  - Budowa linii 400 kV Baczyna – Plewiska.
  - Wsparcie działań z zakresu efektywności energetycznej zgodnie z podziałem interwencji pomiędzy programami krajowymi i regionalnymi.
  - Budowa źródeł powyżej 50 MW.
  - Budowa Elektrowni Gubin.
  - Budowa stacji elektroenergetycznej Gubin.
  - Budowa sieci elektroenergetycznych WN, SN na terenie województwa i sieci ponadregionalnych.
  - Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Witnica – Gorzów Wlkp. o długości około 40 km oraz budowa sieci gazowej średniego ciśnienia w Kostrzynie nad Odrą o długości około 4,1 km.
  - Rozbudowa i modernizacja gazowej sieci dystrybucyjnej na obszarze powiatu zielonogórskiego o łącznej długości około 115 km w celu poprawy warunków zasilania.
  - Społecznie i gospodarczo uzasadniona gazyfikacja (rozbudowa systemu dystrybucyjnego) dla terenów bez dostępu do sieci gazowych.
  - Innowacyjna siłownia ciepła z turbiną cieczową i hydrauliczno-gazowym generatorem przepływu czynnika roboczego wykorzystująca ciepło odpadowe.
  - Termomodernizacja obiektów publicznych i komunalnych mieszkaniowych.
  - Budowa lokalnych źródeł kogeneracyjnych.
  - Budowa źródeł ciepła o mocy do 600 kW.
  - Ograniczenie „niskiej emisji” w centrach miast poprzez rozbudowę systemu ciepłowniczego.
  - Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bytomiu Odrzańskim, Lubsku, Kęszycy Leśnej.
  - Rozbudowa i modernizacja Zakładu Utylizacji Odpadów Sp. z o. o w Gorzowie Wlkp. etap III – Rozbudowa instalacji odgazowania składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne; rozbudowa i modernizacja kompostowni odpadów biodegradowalnych i zielonych.
  - Budowa instalacji termicznego przekształcania paliwa formowanego RDF w Gorzowie Wlkp.
  - Rozbudowa Składowiska Odpadów Komunalnych w Kiełczu – etap II.
  - Budowa biogazowni oraz wodorowego generatora energii w gminie Nowogród Bobrzański.
- 6) W zakresie obronności i bezpieczeństwa m. in.:
- Ochrona przeciwpowodziowa miasta Słubice: – Poprawa stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego miasta Słubice dla zapewnienia ochrony życia i zdrowia mieszkańców oraz bezpieczeństwa ich mienia.
  - Działania dla obszaru problemowego Drezdenko: rozbudowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych w mieście Drezdenko.
  - Działania dla obszaru problemowego Gorzów Wlkp.: regulacja Warty, odbudowa budowli regulujących.
  - Budowa zbiornika retencyjnego Iłowa.
  - Budowa przepompowni Skwierzynka.

- Modernizacja Wojewódzkiego Magazynu Przeciwpowodziowego w Sulechowie.

Obszar funkcjonalny ochrony i kształtowania zasobów wodnych wskazuje obszary ochrony wód, w tym w zakresie zapobiegania deficytom wody oraz zapobiegania skutkom suszy. Przy wyznaczaniu obszarów ochrony i kształtowania zasobów wodnych na terenie województwa lubuskiego uwzględniono tereny wód podziemnych o złym stanie jakościowym, ilościowym, tereny wód zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych oraz takie, które mają wysoki i bardzo wysoki stopień zagrożenia czynnikami antropogenicznymi.

Zgodnie z przyjętymi kryteriami delimitacji, do obszaru ochrony i kształtowania zasobów wodnych zakwalifikowano wszystkie gminy województwa lubuskiego. Oznacza to, że działania mające na celu ochronę i kształtowanie zasobów wodnych należy prowadzić na terenie całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem działań w zakresie deficytu jakościowego (24 gminy), deficytu ilościowego (25 gmin), ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód podziemnych (52 gminy), wysokiego i bardzo wysokiego zagrożenia wód podziemnych czynnikami antropopresyjnymi (80 gmin).

Jak wskazano w dokumentacji, na terenie województwa lubuskiego wydzielono 18 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Większość zbiorników powstała w osadach czwartorzędowych i ma charakter porowy, charakteryzuje się dobrym zasilaniem i szybkim przepływem, ale przez to wymaga szczególnej ochrony przed możliwościami zanieczyszczenia. Zbiorniki zajmują łączną powierzchnię 31 % powierzchni województwa. Ochrona ich wód jest priorytetowa, wszystkie posiadają dokumentacje hydrogeologiczną, w której wskazuje się projektowane obszary ochronne.

W granicach projektowanych obszarów ochronnych wskazuje się różnego rodzaju ograniczenia, nakazy, zakazy itp., zależne od występujących zagrożeń, zagospodarowania terenu i charakterystyki hydrogeologicznej zbiornika. Na obszarach rolnych należy ograniczać ilości stosowanych nawozów, opracować plany nawożenia, w tym zagospodarowania gnojówki i gnojowicy, czy ograniczyć maksymalną obsadę zwierząt hodowlanych. Tereny leśne generalnie sprzyjają ochronie wód podziemnych, niemniej korzystne jest przekwalifikowanie ich na lasy ochronne. Podobnie na wszelkich obszarach chronionych obecna ochrona jest wystarczająca. W obszarach zurbanizowanych priorytetem jest regulacja gospodarki ściekowej, nie należy lokalizować obiektów uciążliwych dla wód podziemnych, a w istniejących regularnie monitorować ich działalność. Zły stan tych wód wynika głównie z presji zanieczyszczeń z powierzchni i wód powierzchniowych. Jako zagrożenie nieosiągnięcia celów najczęściej wskazuje się istniejącą lub planowaną eksploatację złóż węgla brunatnego i miedzi.

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 379 udokumentowanych złóż kopalin. Wydobywanie kopalin na ogół niesie ze sobą pewne zagrożenia dla środowiska przyrodniczego. Województwo lubuskie jest obszarem zasobnym w surowce energetyczne i mineralne, których wydobywanie wiąże się z degradacją terenów rolniczych i leśnych, a w szczególnych przypadkach także osiedli ludzkich. Złóża gazu ziemnego, ropy naftowej i węgla brunatnego zlokalizowane są w wyraźnych strefach, co sprawia, że można wyraźnie wskazać tu te tereny, które będą odczuwały największą presję, wynikającą z oddziaływania na otaczające środowisko. Są to przede wszystkim okolice: Gorzowa Wielkopolskiego, Drezdenka, Zielonej Góry, Sulechowa, Szlichtyngowej, Kostrzyna, Maszewa, Gubina, Rzepina i Cybinki. Z wszystkich wymienionych obszarów za najbardziej konfliktowe należy uznać udokumentowane złoża węgla brunatnego, którego wydobywanie wiąże się z największymi przekształceniami w krajobrazie (istniejąca kopalnia węgla brunatnego w Sieniawie) oraz ograniczeniem zasobów wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku leja depresji, towarzyszącego odkrywkom.

Według danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej województwo lubuskie znajduje się w korzystnej i bardzo korzystnej strefie energetycznej wiatru. Najbardziej korzystne warunki do lokalizacji farm wiatrowych występują w środkowej części województwa, w powiatach: międzyrzeckim, sulęcińskim, ślubickim, świebodzińskim. Powyższe powiaty zostały zakwalifikowane do II strefy energetycznej wiatru (warunki wiatrowe bardzo korzystne), natomiast pozostała część województwa należy do III strefy (warunki wiatrowe korzystne).

Jedną z form realizacji polityki energetycznej Polski jest wprowadzenie energetyki wiatrowej przy jak najmniejszych stratach wynikających z jej negatywnego oddziaływania na środowisko. Miejsca do lokalizacji farm wiatrowych powinny być wskazywane bardzo rozważnie, z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, zobowiązującej do respektowania uwarunkowań przyrodniczych i społecznych na równi z gospodarczymi. Ich zasięg należy uszczegółowić w dokumentach planistycznych gmin z uwzględnieniem uwarunkowań lokalnych oraz przedmiotów ochrony i zasad zagospodarowania obowiązujących w obrębie obszarów chronionych. Zgodnie z KPZK 2030 jako obszar o najkorzystniejszych warunkach wiatrowych wskazuje się centralną część województwa lubuskiego.

Lokalizacja elektrowni wiatrowych wiąże się z koniecznością uwzględnienia szeregu ograniczeń. Przede wszystkim należy uwzględniać odległość elektrowni wiatrowej od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszkalnej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, która jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne w szczególności wirnik wraz z łopatami zgodnie z ustawą z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 961). Ponadto, wskazuje się także na konieczność zachowania wymaganych minimalnych odległości między elektrownią wiatrową a liniami elektroenergetycznymi.

Celem Prognozy oddziaływania na środowisko jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z ustaleń projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, określenie rozwiązań eliminujących, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko oraz w miarę potrzeb przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

Z analizy Prognozy wynika, że:

Obszar województwa lubuskiego jest zasobny w surowce mineralne. Jako główne bogactwa geologiczne podaje się złoża surowców energetycznych, które w sposób znaczący wpływają na gospodarkę regionu. Wśród innych ważnych surowców należy wymienić surowce skalne

i metaliczne. W granicach województwa wyróżniono:

- gaz ziemny – 14 złóż, z czego eksploatowanych i eksploatowanych okresowo jest 4; w przeważającej części zasoby zlokalizowane są w powiatach: krośnieńskim, zielonogórskim, gorzowskim;
- azotanowy gaz ziemny – 1 złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo, zlokalizowane w powiecie sulęcińskim;
- ropa naftowa – 21 złóż, z czego 12 jest eksploatowanych i 2 eksploatowane okresowo; znajdują się w powiatach: krośnieńskim, zielonogórskim, gorzowskim, świebodzińskim;
- węgiel brunatny – 21 złóż, 1 eksploatowane; złoża są zlokalizowane w powiatach: żarskim, krośnieńskim, świebodzińskim, sulęcińskim. Łączne zasoby tego surowca wynoszą 5 873 121,00 tys. t, z czego największe zasoby przypadają na złoża Gubin 2 i Gubin-Zasieki-Brody (52 % zasobów województwa); złoża Gubin, Gubin 1, Gubin-Zasieki-Brody, Lubsko,

Cybinka, Sądów, Rzepin, Torzym, Babina-Żarki, Mosty ze względu na strategiczne znaczenie dla gospodarki energetycznej kraju zaliczono do złóż o znaczeniu krajowym.

Złoża kopalin występują na terenach Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Łącznie w granicach GZWP występuje ok. 30 % złóż kopalin pospolitych, większość z nich znajduje się również w granicach projektowanych obszarów ochronnych – ich eksploatacja powinna być uzależniona od wykazania w raporcie o oddziaływaniu na środowisko braku istotnego wpływu na wody podziemne i powstawanie regionalnych lejów depresji.

Zasoby złóż rejonu złożowego Gubin-Gubin1-Gubin-Zasieki-Brody-Lubsko, z uwagi na duże zasoby oraz bliskie sąsiedztwo względem planowanego bloku energetycznego, złoża mogą stanowić przyszłą bazę zasobową dla elektrowni Gubin. Ograniczeniem w ewentualnej eksploatacji może być lokalizacja GZWP i strefy ochronnej (ONO) w północnej części rejonu złożowego. Obecność strefy ochronnej oznacza brak ciągłości izolacyjnej przed zanieczyszczeniami od powierzchni terenu oraz dobrą przepuszczalnością utworów zalegających w stropie.

Złoża Torzym i Rzepin położone są w całości w granicach GZWP, w tym GZWP obejmujący złoża Torzym objęty jest projektowaną strefą ochronną, co oznacza, iż wody zbiornika nie są chronione od powierzchni terenu utworami nieprzepuszczalnymi.

Złoża węgla brunatnego z uwagi na główny sposób wydobycia, jakim jest metoda odkrywkowa pozostają w konflikcie z obecnym zagospodarowaniem terenu, formami ochrony przyrody oraz zasobami wód podziemnych i powierzchniowych.

Na południowy wschód od granicy z województwem lubuskim zlokalizowane jest udokumentowane złoża surowców metalicznych Bytom Odrzański, do którego przylega obszar udokumentowanych złóż o tzw. zasobach prognostycznych (pozabilansowych), z uwagi na występowanie serii złożowej na głębokości poniżej 1500 m. Brak kryteriów bilansowości dla złóż miedzi występujących poniżej 1500 m przyczyniło się do uznania złóż miedzi w dokumentacji za prognostyczno-pozabilansowe.

Wśród obszarów konfliktowych należy wyróżnić konflikt wynikający z ochrony zasobów przyrodniczych oraz ochrony zasobów złóż kopalin, w tym ich potencjalną eksploatację.

Eksploatacja węgla brunatnego, za pomocą odkrywkowych wyrobisk górniczych, oddziałuje negatywnie na środowisko, w tym na szatę roślinną oraz faunę. Zgodnie z wymienionym powyżej kierunkiem.

Negatywne oddziaływanie eksploatacji kopalin na wody wynika z dwóch aspektów wydobycia. Po pierwsze eksploatacja niektórych kopalin wymaga odwodnienia złoża, co wiąże się z drenażem wód podziemnych. Rozwój leja depresji i zmiana kierunku naturalnego przepływu wód podziemnych zależne są od wielkości i głębokości prowadzonej eksploatacji, dla niewielkich złóż piasków i żwirów będą miały znaczenie jedynie lokalne, dla dużych inwestycji wydobywczych będą to oddziaływania znaczące. Generalnie w strefie leja depresji można zaobserwować obniżanie poziomu wód gruntowych i zanik wody w studniach i ujęciach wód oraz zmniejszenie przepływu w ciekach powierzchniowych, co niesie za sobą dalsze skutki dla gleb, roślin i zwierząt. Drugim aspektem jest możliwość bezpośredniego zanieczyszczenia poprzez odsłonięcie zwierciadła wód podziemnych (wód gruntowych, pięter użytkowych czy głównych zbiorników wód podziemnych) i ułatwienie migracji zanieczyszczeń z pominięciem procesu infiltracji i naturalnego oczyszczania. Wody podziemne są również narażone na uszczuplenie zasobów – najważniejsze struktury wodonośne, czyli główne zbiorniki wód podziemnych, w województwie lubuskim są słabo izolowane z uwagi na położenie w utworach czwartorzędowych, i wymagają szczególnej ochrony – dla wszystkich GZWP wykonano dokumentacje hydrogeologiczne i wskazano, zależnie od uwarunkowań i potrzeb, obszary ochronne. W granicach obszarów ochronnych jeden z podstawowych zakazów dotyczy wykonywania odwodnień powodujących powstawanie

regionalnych lejów depresji (jest to forma zalecenia, obszary ochronne – do momentu wydania rozporządzenia dyrektora RZGW ustanawiającego te obszary – nie mają mocy prawnej).

W *Raporcie o oddziaływaniu na środowisko dla przedsięwzięcia eksploatacja odkrywkowa złoża węgla brunatnego Gubin* określono m.in. wpływ eksploatacji na warunki hydrogeologiczne oraz na wody powierzchniowe. Ocena wpływu odwodnienia górotworu opierała się na wynikach badań modelowych, zgodnie z którymi zasięg leja depresji wyniósł 16,4 km. Badania modelowe wykazały brak oddziaływania odwodnienia kopalni Gubin na obszar GZWP 146 Sandr Krosno-Gubin, a także na ujęcia wody dla Gubina i Lubuska, natomiast oddziaływanie na ujęcia wiejskie w Sękowicach i Brodach będzie duże, aż do całkowitego zaniku możliwości ujmowania wody. Stwierdzono ponadto znacząco negatywne oddziaływanie odwodnienia na wody powierzchniowe – mniejsze ciekły i rowy znajdujące się w pobliżu odkrywki wyschną całkowicie, natomiast większe, m.in. Nysa Łużycka i Lubusza, które mają zasilanie spoza obszaru leja depresji, zmienią charakter z drenującego na zasilający. Będzie to oddziaływanie lokalne – wody ujmowane systemem odwadniającym kopalni będą zwracane do rzek w celu rekompensowania strat. Po zaprzestaniu pompowania wód z wyrobiska nastąpi naturalny proces wypełniania zbiornika, planowane jest wspomaganie tego procesu poprzez doprowadzenie wód z Nysy Łużyckiej. Przywrócony zostanie bieg Werdawy i innych cieków.

W rejonach potencjalnego wydobycia pozostałych złóż węgla brunatnego potencjalnie mogą wystąpić analogiczne oddziaływania, które zostaną szczegółowo przeanalizowane na etapie tworzenia raportu oddziaływania na środowisko. Należy zauważyć, że z wymienionych w kierunku złóż Torzym i Rzepin położone są w zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych, a Torzym w projektowanym obszarze ochronnym GZWP nr 148.

W przypadku wydobycia gazów i ropy, jak i poszukiwań nowych złóż w granicach głównych zbiorników wód podziemnych położone są złoża: Sulęcín, Czeklin, Brzózka, Wilcze, Wilków, Nowa Sól, Grochowice, Kargowa, Dębina (gazy ziemne) oraz Gryżyna, Kosarzyn, Mozów (ropa naftowa), jednak nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na zbiorniki.

Odnosząc się do zagadnienia energetyki odnawialnej projekt PZPWL zawiera ograniczenia dotyczące możliwości lokalizacji farm wiatrowych, zgodnie z ustawą z dnia 20 maja 2016 r. *o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych*, w tym konieczność uwzględnienia odległości elektrowni wiatrowej od parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, obszaru NATURA 2000, leśnych kompleksów promocyjnych.

Na terenie województwa lubuskiego występują korzystne warunki dla wykorzystania energii wodnej na małą skalę. Zgodnie z zapisami projektu PZPWL wyklucza się realizację elektrowni wodnych na obszarach rezerwatów przyrody oraz parków narodowych, a na pozostałych obszarach projektowanych i istniejących form ochrony, wskazuje się na konieczność ograniczenia lokalizacji elektrowni wodnych w przypadku konfliktu z celami ochrony. Jako miejsca predysponowane do lokalizacji małych elektrowni wodnych wskazuje się istniejące, nieczynne elektrownie wodne oraz młyny.

W województwie lubuskim najczęściej rolę głównego użytkowego piętra wodonośnego odgrywają wody zalegające w utworach czwartorzędowych, dotyczy to zwłaszcza części centralnej i północnej, na południu województwa większą rolę zyskują wody trzeciorzędu. Utwory czwartorzędowe są łatwe w eksploatacji, jednak silnie zagrożone wpływem zanieczyszczeń, z uwagi na zwykle słabą izolację lub połączenia hydrauliczne z wodami powierzchniowymi. Wody piętra trzeciorzędowego występują najczęściej na głębokości 50–150 m i są bardzo dobrze izolowane od powierzchni terenu, jednak odnawialność zasobów jest ograniczona a zasoby dyspozycyjne piętra niskie.

Na terenie województwa lubuskiego zasadniczym źródłem wody przeznaczonej na cele bytowe i gospodarcze są wody podziemne. Wody powierzchniowe są wykorzystywane tylko na potrzeby wodociągu zielonogórskiego (ujęcie powierzchniowe „Sadowa” na rzece Obrzycy).

Główne zagrożenia jakości wód na terenie województwa lubuskiego związane są z zapotrzebowaniem na wodę i tym samym nadmiernym poborem wód na cele bytowe i gospodarcze, odprowadzaniem zanieczyszczeń powstających w wyniku działalności człowieka oraz dopływem zanieczyszczeń z tzw. źródeł przestrzennych, do których można zaliczyć nieskontrolowane spływy powierzchniowe substancji nawozowych i środków chemicznych z terenów rolniczych.

Rozbieżność pomiędzy siecią wodociągową a kanalizacyjną stwarza zagrożenie dla jakości wód powierzchniowych i podziemnych z uwagi na konieczność właściwego zagospodarowania wytworzonych nieczystości. Z punktu widzenia ochrony środowiska równomiernie rozwinięte sieci wodociągowe i kanalizacyjne ocenia się jako najkorzystniejsze. Z uwagi na brak kanalizacji, nieczystości są gromadzone w zbiornikach bezodpływowych lub podczyszczane w przydomowych oczyszczalniach ścieków, nie stanowi to jednak gwarancji, że zanieczyszczenia nie będą przedostawały się do środowiska. Konieczna jest kontrola szczelności zbiorników przeznaczonych do gromadzenia ścieków oraz systematyczny wywóz ścieków do punktów zlewnych.

Projekt PZPWL wskazuje również na ochronę zasobów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych zgodnie z (projektowanymi) obszarami ochronnymi. Podkreślono konieczność zwiększania retencji w zlewniach, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia ograniczania zagrożenia powodziowego oraz wobec prognozowanych zmian klimatu.

Istotne negatywne oddziaływania na wody związane są przede wszystkim z planowanym rozwojem górnictwa, modernizacją dróg wodnych i inwestycjami zmniejszającymi ryzyko powodziowe. Wszystkie działania wynikają z odrębnych dokumentów i przeprowadzono dla nich (w różnym zakresie) ocenę wpływu m.in. na osiągnięcie celów Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). W RDW ustalono cel, którym było osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 r. Jednocześnie w RDW ustalono szereg wyłączeń, które dopuszczają mniej rygorystyczne cele, przedłużenie terminu poza 2015 r. lub dopuszczenie realizacji nowych inwestycji utrudniających osiągnięcie celów. Zastosowanie tych odstępstw możliwe jest jednak jedynie przy założeniu spełnienia szeregu warunków, m.in. w przypadku, gdy inwestycje stanowią nadrzędny interes społeczny (art. 4 ust. 7 lit. c RDW).

Zasadnicza część działań zaplanowanych w projekcie PZWPL w perspektywie długoterminowej przyczyni się do polepszenia warunków życia i zdrowia ludzi. Oddziaływanie negatywne częściej rozpatrywane jest w horyzoncie czasowym krótkoterminowym oraz zasięgu lokalnym i najczęściej związane będzie z realizacją prac budowlanych przyczyniających się do chwilowego podwyższenia stężeń zanieczyszczeń, których źródłem będą maszyny i prace budowlane oraz wzrostem poziomu hałasu m.in. na skutek intensyfikacji transportu samochodowego.

Na polepszenie warunków życia i zdrowia ludzi będzie wpływać realizacja grupy działań opisanych w kierunkach: Strefa społeczna oraz Ochrona dziedzictwa kulturowego i turystyka. W sposób bezpośredni wpłynie również realizacja działań z zakresu komunikacji i transportu polegających na poprawie funkcjonowania systemu komunikacji, polityka rozwoju w zakresie dostarczania energii elektrycznej, paliw gazowych, modernizacji systemu ciepłowniczego oraz przebudowy sieci telekomunikacyjnych. Wprowadzenie zrównoważonej gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz racjonalnego gospodarowania odpadami przyczyni się bezpośrednio do podniesienia jakości zasobów tj. wody i powietrza.

Negatywnie na zdrowie i życie ludzi wpłynie rozwój przemysłu wydobywczego.

Podstawowym założeniem projektu PZPWL w zakresie ochrony powietrza jest dążenie do poprawy stanu powietrza, w tym celu wskazano szereg działań przyczyniających się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Na stan powietrza pozytywnie wpłynie realizacja działań na rzecz wspierania efektywności energetycznej takich jak rozwój scentralizowanych systemów ciepłowniczych, budowa wysokosprawnych i niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz prowadzenie kompleksowych działań termomodernizacyjnych.

W zakresie oddziaływania transgranicznego, w przypadku województwa lubuskiego, którego zachodnią granicę stanowi granica Rzeczypospolitej Polskiej z granicą Republiki Federalnej Niemiec, biegnąca wzdłuż Nysy Łużyckiej i Odry, należy rozpatrywać możliwość oddziaływania zapisanych projekcie PZPWL celów i kierunków rozwoju przestrzennego na obszary przygraniczne: Brandenburgii i Saksonii.

Wśród kierunków, działań i inwestycji zidentyfikowano możliwość negatywnego oddziaływania jedynie na środowisko przyrodnicze oraz na wody powierzchniowe i podziemne położone na terenie Niemiec. Przedsięwzięciami o istotnym negatywnym oddziaływaniu mogą być niektóre inwestycje drogowe oraz prace w korycie i dolinie Odry granicznej i Nysy Łużyckiej, związane z ochroną przeciwpowodziową oraz modernizacją dróg wodnych.

Plan zagospodarowania przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Gorzów Wlkp. swoim zasięgiem obejmuje miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp. oraz 5 gmin wiejskich: Kłodawa, Santok, Deszczno, Bogdaniec oraz Lubiszyn. Od północy MOF OW Gorzów Wlkp. graniczy z powiatem myśliborskim – woj. zachodniopomorskie (z gminami Dębno, Myślibórz, Nowogródek Pomorski, Barlinek), od północnego wschodu z gminami powiatu strzelecko-drezdeneckiego (Strzelce Krajeńskie, Zwierzyn, Drezdenko), od południowego wschodu z powiatem międzyrzeckim (Skwierzyna, Bledzew), od południowego zachodu z gminami powiatu sulęcińskiego (Lubniewice, Krzeszyce), od zachodu zaś z gminą powiatu gorzowskiego – Witnica.

W granicach MOF OW Gorzów Wlkp. znajduje się Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 138 – Pradolina Toruń – Eberswalde (Noteć). Zbiornik rozciąga się ok. 180 km poza granice MOF OW Gorzów Wlkp. w kierunku wschodnim oraz GZWP nr 135 Barlinek położony w północnej części gminy Kłodawa (tylko niewielka część zbiornika znajduje się w granicach MOF OW Gorzów Wlkp.). Są to zbiorniki piętwa czwartorzędowego o charakterze porowym, silnie narażone na zanieczyszczenia.

Wody podziemne Głównych Zbiorników Wód Podziemnych podlegają ochronie prawnej na tych samych zasadach, co wszystkie wody podziemne, a ponadto objęte mogą być dodatkową ochroną poprzez ustanowienie obszarów ochronnych

Na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. zlokalizowane są 34 złoża kopalin (zajmują one ok. 18% powierzchni MOF OW Gorzów Wlkp.), z czego eksploatacja w 7 złożach została zaniechana, 8 złóż jest zagospodarowywane okresowo, zasoby 11 złóż są rozpoznane szczegółowo, zasoby 3 złóż są rozpoznane wstępnie, a zasoby 9 złóż są eksploatowane (3 złóż ropy naftowej oraz 6 złóż kruszyw naturalnych).

Zasoby złóż kopalin na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. zlokalizowane są poza Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych oraz ich obszarami ochronnymi, w związku, z czym ich potencjalna eksploatacja nie będzie wpływała na zachwianie równowagi hydrogeologicznej na obszarze GZWP.

W niniejszym dokumencie sformułowano następującą wizję rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego MOF OW Gorzów Wlkp.:

W 2030 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wlkp. jest liderem kreatywności w regionie, stanowi atrakcyjny ośrodek kulturalny, zapewniając swoim mieszkańcom możliwość rozwoju osobistego i zawodowego, dostęp do usług o wysokim standardzie oraz korzystanie z walorów przyrodniczo-kulturowych regionu.

Efektywne działania i współpraca przedsiębiorców oraz samorządu lokalnego zapewniły rozwój gospodarki innowacyjnej, opartej na wiedzy i pozwoliły w pełni wykorzystać potencjał obszaru, jego tradycje przemysłowe, położenie i dostępność komunikacyjną.

Wykorzystanie innowacyjnego potencjału, nowoczesnych technologii i osiągnięć nauki pozwoliło na wypromowanie obszaru jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania i rozwoju klasy kreatywnej, zapewniając dynamiczny wzrost gospodarczy, oparty na potencjale intelektualnym jego mieszkańców.

W dokumencie wyznaczono również główne cele strategiczne i operacyjne przestrzennego rozwoju MOF OW Gorzów Wlkp.:

Cel strategiczny 1. Budowanie trwałej przewagi konkurencyjnej MOF OW Gorzów Wlkp.

- Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego (szczególnie przemysłowego) oraz publicznego, poprzez wzmocnianie potencjału i konkurencyjności przedsiębiorstw.
- Rozwój kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji.
- Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej.

Cel strategiczny 2. Zrównoważone kształtowanie podstawowych funkcji MOF OW Gorzów Wlkp.

- Integracja oraz wzmocnienie infrastruktury transportu ze szczególnym uwzględnieniem komunikacji zbiorowej.
- Rozwój infrastruktury wzmocniającej ład ekologiczny.
- Rozwój gospodarki niskoemisyjnej.
- Rewitalizacja zdegradowanych obiektów i obszarów, w tym przestrzeni publicznych.
- Zintegrowana polityka kształtowania przestrzeni oraz infrastruktury wzmocniającej ład funkcjonalny.
- Zintegrowane zarządzanie MOF OW Gorzów Wlkp.

Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez realizację wyznaczonych kierunków rozwoju MOF OW Gorzów Wlkp. w poszczególnych strefach funkcjonalnych, składających się na plan struktury funkcjonalno-przestrzennej miejskiego obszaru funkcjonalnego.

W ramach osadnictwa i ładu przestrzennego wyznaczono kierunek – Prowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni. W ramach tej polityki w granicach MOF OW Gorzów Wlkp. wyróżniono następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne:

- strefa śródmiejska,
- strefa miejska,
- strefa podmiejska,
- strefa produkcyjna,
- strefa zabudowy wiejskiej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- strefa przyrodnicza.

W strefie śródmiejskiej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., wyznaczono następujące działania:

- 1) ochronę i rewaloryzację zabytkowej tkanki urbanistycznej;
- 2) rewitalizację obszarów zdegradowanych;
- 3) kontynuację rozwoju usług publicznych i komercyjnych, szczególnie tych o charakterze miastotwórczym;
- 4) podnoszenie standardu przestrzeni publicznych i terenów zieleni;

5) poprawę stanu sanitarnego i warunków środowiskowych zamieszkania.

W strefie miejskiej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., wyznaczono następujące działania:

- 1) rozwój mieszkalnictwa jedno- i wielorodzinnego;
- 2) uzupełnienie terenów mieszkaniowych o usługi publiczne i komercyjne;
- 3) porządkowanie i uzupełnienie istniejących struktur przestrzennych;
- 4) urządzenie nowych i ochrona istniejących terenów zieleni publicznej;
- 5) uzupełnienie lokalnego układu komunikacyjnego w oparciu o nowe tereny mieszkaniowe.

W strefie podmiejskiej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Deszczno, gm. Bogdaniec, wyznaczono następujące działania:

- 1) ograniczanie procesów suburbanizacyjnych poprzez intensyfikację zagospodarowania centrum Gorzowa Wlkp.;
- 2) utrzymanie i rozbudowa układów zabudowy mieszkaniowej;
- 3) rozwój funkcji usługowej towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej;
- 4) wyznaczenie lokalizacji obiektów usługowych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych;
- 5) kontynuację rozwoju funkcji produkcyjno-przemysłowych o niewielkiej uciążliwości;
- 6) ograniczenie wyznaczania nowych terenów zabudowy zagrodowej.

W strefie produkcyjnej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, wyznaczono następujące działania:

- 1) rozwój istniejącego potencjału gospodarczego w obrębie wyznaczonych terenów produkcyjnych;
- 2) wyznaczenie obszarów pod lokalizację nowych terenów działalności produkcyjnej i usługowej;
- 3) zapewnienie niezbędnych rezerw terenowych pod lokalizację systemów infrastruktury technicznej obsługującej obszary aktywności gospodarczej.
- 4) racjonalne i efektywne wykorzystanie terenów produkcyjnych.

W strefie zabudowy wiejskiej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Deszczno, gm. Bogdaniec, wyznaczono następujące działania:

- 1) intensyfikację rolnictwa na gruntach najwyższej jakości;
- 2) ochronę gleb najwyższych klas bonitacyjnych przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze;
- 3) racjonalne wyłączenie gruntów rolnych z produkcji pod rozwój budownictwa mieszkaniowego.

W strefie przyrodniczej – lokalizacja m. Gorzów Wlkp., gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Deszczno, gm. Bogdaniec, wyznaczono następujące działania:

- 1) ochronę obszarów cennych przyrodniczo poprzez zachowanie ciągłości terytorialnej korytarzy ekologicznych;
- 2) rozwój infrastruktury turystycznej na wskazanych obszarach.

W ramach systemu przyrodniczego wyznaczono następujące kierunki:

- 1) Ochrona i kształtowanie systemu przyrodniczego, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
  - kształtowanie zagospodarowania terenów w obszarach chronionych w dostosowaniu do przedmiotu ochrony oraz zgodnie z przepisami w zakresie ochrony przyrody oraz dokumentami nadrzędnymi;
  - inwentaryzacja i ochrona najcenniejszych siedlisk przyrodniczych nieobjętych dotychczas ochroną prawną;
  - wzmocnienie integracji działalności turystycznej z celami ochrony przyrody;

- 2) Zapewnienie spójności i ciągłości systemu przyrodniczego, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- *Zachowanie integralności obszarów węzłowych i zapewnienie drożności korytarzy* wyznaczonych w ramach krajowej sieci ekologicznej;
  - kształtowanie systemu przyrodniczego Gorzowa Wlkp. i poszczególnych gmin w sposób zapewniający ich spójność i powiązanie z krajową siecią ekologiczną.
- 3) Ochrona walorów przyrody ożywionej, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- ochrona ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej;
  - ochrona najcenniejszych fragmentów krajobrazu naturalnego;
  - opracowanie i upowszechnienie zasad rozwoju turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych;
  - ochrona walorów przyrodniczych kompleksów leśnych wraz ze strefą ekotonową;
  - wsparcie ochrony siedlisk łąkowych i pastwiskowych oraz obszarów rolnych poprzez pakiety rolnośrodowiskowe;
  - wsparcie różnorodności biologicznej poprzez zrównoważoną gospodarkę wodną, rolną, leśną, łowiecką i rybacką;
- 4) Poprawa klimatu akustycznego, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- eliminacja ruchu drogowego o charakterze tranzytowym z obszaru miasta (m. Gorzów Wlkp.);
  - poprawa stanu nawierzchni drogowych i tramwajowych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - stosowanie rozwiązań biologicznych i technicznych ograniczających uciążliwości hałasowe (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - promowanie alternatywnych środków transportu (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- 5) Racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- rozwój kanalizacji sanitarnej i deszczowej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - ochrona zasobów wód podziemnych GZWP nr 135 zgodnie z warunkami określonymi dla ich obszarów ochronnych (gm. Kłodawa);
  - retencja terenowa wód opadowych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - zagospodarowywanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem (gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn);
  - prowadzenie monitoringu lokalnego wokół składowisk odpadów (Gorzów Wlkp., gm. Santok);
  - zachowanie i tworzenie otulin biologicznych wzdłuż cieków, przekształcanie gruntów ornych na użytki zielone (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - aktualizacja i zbilansowanie stanu zasobów eksploatacyjnych z zasobami dyspozycyjnymi (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

- optymalizacja zużycia wody: modernizacja sieci wodociągowej, wprowadzenie ograniczeń w zużyciu wód podziemnych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- 6) Racjonalne gospodarowanie zasobami złóż kopalin, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- ochrona obszarów występowania udokumentowanych zasobów złóż kopalin;
  - ochrona złóż cennych gospodarczo, rozpoznanych wstępnie jako potencjalne obszary koncesyjne;
  - prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami złóż kopalin;
  - objęcie obszarów złóż obligatoryjnym planowaniem miejscowym z wytycznymi do rekultywacji;
- 7) Wspieranie rozwoju rolnictwa, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- wzmacnianie zaplecza rozwoju nowoczesnego rolnictwa;
  - poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
  - wspieranie działalności rolniczej na obszarach wiejskich;
  - rozwój rolnictwa ukierunkowanego na produkcję biomasy dla celów energetycznych.

W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i turystyki wyznaczono następujące kierunki:

- 1) Odpowiednie zarządzanie i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych;
  - nadanie nowych funkcji obiektom zabytkowym i dostosowanie do współczesnych wymogów, przy równoczesnym zachowaniu i ochronie pierwotnych walorów architektonicznych i historycznych;
  - realizacja i rozbudowa szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym;
- 2) Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- odpowiednie zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed niszczeniem, dewastacją i aktami wandalizmu;
  - sporządzanie i realizacja lokalnych programów opieki nad zabytkami;
  - aktualizacje gminnych ewidencji zabytków;
  - inwentaryzacja obiektów o cennych walorach historycznych i kulturowych;
  - wspieranie tworzenia parków kulturowych i ustanawiania pomników historii;
  - objęcie obiektów zabytkowych odpowiednimi ustaleniami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 3) Tworzenie spójnego i harmonijnego krajobrazu kulturowego, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- zachowanie historycznie ukształtowanych układów przestrzennych, zwłaszcza ruralistycznych;
  - kształtowanie ładu przestrzennego poprzez harmonijne wkomponowywanie nowego zainwestowania w zabytkowe krajobrazy kulturowe;
  - wykluczenie lokalizowania obiektów dysharmonizujących z zabytkowym sąsiedztwem i przesłaniających obiekty zabytkowe (dotyczy to również lokalizacji naziemnych obiektów infrastruktury technicznej);

- odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych i dostosowanie pozostałych obiektów zlokalizowanych w ich polu ekspozycji poprzez nawiązanie do historycznego charakteru obiektów zabytkowych;
  - ochrona panoram w celu zachowania historycznych sylwet obiektów i zespołów urbanistycznych;
- 4) Kształtowanie tożsamości kulturowej, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- zwiększenie świadomości znaczenia dziedzictwa kulturowego w aspekcie materialnym i niematerialnym, jako czynnika rozwoju gospodarczego i społecznego;
  - wspieranie działalności propagującej kształtowanie tożsamości kulturowej regionu, w tym imprez kulturalnych;
  - wzbogacenie oferty kulturalnej obszaru i polepszenie dostępu do dziedzictwa kulturowego obszaru funkcjonalnego;
- 5) Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- rewitalizacja obszarów miejskich, szczególnie centrum Gorzowa Wlkp. z zabytkową zabudową, oraz obszarów przemysłowych i powojсковych;
  - rewitalizacja zdegradowanych zasobów mieszkaniowych;
  - rewitalizacja zdegradowanych zasobów użytkowych stanowiących własność komunalną;
  - odnowa obszarów zielonych;
  - kształtowanie przestrzeni publicznych;
  - rewitalizacja i odnowa obszarów wiejskich MOF OW Gorzów Wlkp., w tym popegeerowskich;
  - sporządzanie gminnych programów rewitalizacji;
  - realizacja działań na rzecz społeczności lokalnej: zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji, poszerzenia aktywności społecznej, oferty edukacyjnej i kulturalnej, oferty spędzania wolnego czasu oraz wspieranie osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W ramach strefy społeczno-gospodarczej wyznaczono następujące kierunki:

- 1) Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz ich promocja (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - promowanie przedsiębiorczości (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - wsparcie rozwoju stref ekonomicznych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - wsparcie rozwoju Gorzowskiego Ośrodka Technologicznego Park Naukowo-Technologiczny Sp. z o.o. (m. Gorzów Wlkp.);
  - wsparcie współpracy między uczelniami, jednostkami B+R, instytucjami otoczenia biznesu oraz przedsiębiorcami, a także wsparcie rozwoju klastrów (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - wsparcie procesu transferu technologii z nauki do biznesu (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- 2) Zmniejszenie bezrobocia i zwiększenie aktywności zawodowej ludności, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- zastosowanie procesów dostosowawczych w kształceniu ustawicznym;

- zwiększenie sposobności do pozyskiwania informacji o zawodach i ścieżkach edukacyjnych do nich prowadzących;
  - łączenie edukacji z pracą na możliwie najwcześniejszym etapie kształcenia zawodowego oraz wsparcie nabywania praktyk u pracodawców;
  - promocja włączenia zawodowego i społecznego;
- 3) Rozwój kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- zwiększenie liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach;
  - dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy;
  - wsparcie kształcenia zawodowego;
  - wspieranie rozwoju Akademii Gorzowskiej;
  - wzrost nakładów na działalność B+R;
  - uruchomienie wspólnych inicjatyw między ośrodkami edukacyjnymi i przedsiębiorstwami innowacyjnymi;
  - monitorowanie rynku pracy pod względem zapotrzebowania na zawody;
  - wsparcie edukacji na kierunkach z sektora kreatywnego;
- 4) Inwestycje w służbę zdrowia, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- rozwój Wielospecjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.;
  - doposażanie jednostek ochrony zdrowia.
- 5) Rozwój infrastruktury sportowej, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- rewitalizacja i modernizacja obiektów sportowych;
  - zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej na każdym etapie życia;
  - rozwój infrastruktury służącej uprawianiu transportowej aktywności fizycznej;
  - promocja sportu;
  - współpraca samorządów w procesie rozwoju sportu;
- 6) Rozwój turystyki, w ramach którego na obszarze wszystkich gmin MOF OW Gorzów Wlkp. zaplanowano realizację takich działań jak:
- budowa wizerunku regionu;
  - dostarczenie wyczerpującej i atrakcyjnie zaprezentowanej informacji przedstawiającej ofertę turystyczną regionu m.in. poprzez utworzenie Systemu Informacji Turystycznej MOF OW Gorzów Wlkp.;
  - promocja produktów turystycznych;
  - rozwój infrastruktury szlaków turystycznych;
  - współpraca samorządów w procesie tworzenia zintegrowanej oferty usług turystycznych;
  - wsparcie rozwoju wystawiennictwa.

W ramach komunikacji i transportu wyznaczono następujące kierunki:

- 1) Poprawa dostępności zewnętrznej, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

W zakresie komunikacji drogowej:

- poprawa parametrów dróg S3, DK22 i DK24 (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

- budowa nowych odcinków dróg krajowych (m. Gorzów Wlkp., gm. Lubiszyn, gm. Bogdaniec, gm. Kłodawa, gm. Santok);
- budowa obejść drogowych (gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Bogdaniec, gm. Lubiszyn);
- modernizacji skrzyżowań z drogami niższej klasy (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

W zakresie komunikacji kolejowej:

modernizacja linii kolejowych nr 367 i 203 oraz związanej z nimi infrastruktury technicznej, w tym przeładunkowej i przystanków kolejowych (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Santok, gm. Deszczno);

- zwiększenie liczby połączeń dalekobieżnych;

W zakresie transportu rzeczno:

- poprawa stanu technicznego infrastruktury portowej w Porcie Gorzów Wlkp. oraz parametrów szlaków wodnych (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Santok);

W zakresie transportu rowerowego:

- rozbudowa infrastruktury rowerowej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

Pozostałe:

- intermodalne terminale przeładunkowe i stacje przesiadkowe (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

2) Poprawa dostępności wewnętrznej, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

W zakresie komunikacji drogowej:

- poprawa parametrów dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- budowa chodników i ścieżek rowerowych;
- budowa obejść drogowych (gm. Kłodawa, gm. Bogdaniec, gm. Lubiszyn);
- budowa północnej obwodnicy Gorzowa Wlkp. (m. Gorzów Wlkp.);
- budowa dodatkowych przepraw mostowych na Warcie (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Santok);

W zakresie komunikacji kolejowej:

- modernizacja infrastruktury związanej z obsługą podróżnych (m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Bogdaniec);
- zwiększenie liczby połączeń lokalnych;
- integracja z innymi środkami transportu;

W zakresie transportu rzeczno:

- przystosowanie infrastruktury portowej oraz parametrów szlaków wodnych dla celów turystycznych (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Santok);
- w zakresie transportu rowerowego:
- budowa infrastruktury rowerowej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

W zakresie transportu zbiorowego:

- zwiększenie liczby połączeń (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- wprowadzenie wspólnego biletu (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- budowa węzłów przesiadkowych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- modernizacja istniejących i budowa nowych linii tramwajowych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

- zakup i modernizacja taboru autobusowego i tramwajowego (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

W zakresie infrastruktury technicznej wyznaczono następujące kierunki:

- 1) Wzrost bezpieczeństwa energetycznego, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

Rozwój krajowych systemów przesyłowych energii elektrycznej:

- 1) Budowa nowych oraz rozbudowa istniejących źródeł wytwórczych:
  - budowa nowego bloku gazowo-parowego w Elektrociepłowni Gorzów (m. Gorzów Wlkp.);
  - podłączenie do proj. SE Baczyna odnawialnych źródeł energii o mocy 120 MW – elektrownia wiatrowa (gm. Lubiszyn);
- 2) Rozbudowa sieci przesyłowych, w tym powiązań międzynarodowych:
  - budowa stacji elektroenergetycznej SE 400 kV/110 kV Baczyna (gm. Lubiszyn);
  - wprowadzenie do stacji 400/110 kV Baczyna linii 400 kV Krajnik – Plewiska (gm. Lubiszyn);
  - budowa dwutorowej linii 400 kV relacji Krajnik – Baczyna z jednym torem pracującym czasowo na napięciu 220 kV relacji Krajnik – Gorzów (gm. Lubiszyn);
  - budowa dwutorowej linii 400 kV Baczyna – Plewiska;
  - modernizacja linii 400 kV Krajnik – Baczyna na odcinkach wykorzystujących istniejące linie 400 kV (przebieg niestalony);
  - uruchomienie na napięciu 400 kV toru linii 400 kV Krajnik – Baczyna (gm. Lubiszyn);
  - budowa linii 400 kV Gubin – Baczyna (gm. Lubiszyn);
  - utrzymanie i modernizacja istniejących linii NN (przebieg niestalony wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.)

Rozwój elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej:

- 1) Rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.):
  - wprowadzenie do rozdzielni 110 kV projektowanej stacji 400/110 kV SE Baczyna istniejącego dwutorowego ciągu liniowego 110 kV relacji SE Gorzów – GPZ Sulęcín/GPZ Dębno;
  - wybudowanie dwutorowej linii 110 kV relacji projektowana stacja 400/110 kV SE Baczyna – stanowisko 65 z wykorzystaniem trasy istniejącej jednotorowej linii 110 kV relacji stanowisko nr 63 – GPZ Dębno;
  - przebudowa istniejącego jednotorowego ciągu liniowego napowietrznego 110 kV na odcinku GPZ Międzychód – proj. SE Baczyna (1 tor)/SE Gorzów (2 tor);
- 2) Realizacja budowy linii dwutorowych 110 kV, w szczególności w tych przypadkach, gdy linia ma charakter ponadlokalny i szczególnie istotny z punktu widzenia zapewnienia jakości oraz niezawodności dostaw oraz odbioru energii, a także możliwości jej dystrybucji (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- 3) Tworzenie pierścieni w sieci 110 kV oraz nowych stałych podziałów, stwarzając możliwość powstawania wydzielonych układów sieci (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- 4) Modernizacja sieci dystrybucyjnych o słabym stanie technicznym (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

Rozbudowa systemu przesyłowego i dystrybucyjnego gazu ziemnego:

- budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Witnica – Gorzów Wlkp. (gm. Bogdaniec, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, m. Gorzów Wlkp.);
- budowa stacji redukcyjno-pomiarowej I⁰ Q= 10000 m³/h Gorzów II (m. Gorzów Wlkp.);
- budowa gazociągu przyłączeniowego dla stacji I⁰ Gorzów II (m. Gorzów Wlkp.);

- rozbudowa sieci gazowej pozwalająca na przyłączenie nowych odbiorców (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.).
- 2) Zmniejszenie emisyjności gospodarki, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- a) budowa, rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych (m. Gorzów Wlkp.):
    - rozbudowa sieci ciepłowniczej;
    - modernizacja sieci ciepłowniczej poprzez wymianę sieci kanałowych i napowietrznych na rury w technologii preizolowanej;
    - budowa wodnego akumulatora ciepła;
  - b) likwidacja wysokoemisyjnych lokalnych źródeł ciepła (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - c) termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - d) upowszechnianie i promowanie postaw energooszczędnych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.).
- 3) Rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacji sanitarnej, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- rozwój zintegrowanej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich (gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Deszczno, gm. Bogdaniec);
  - uwzględnienie terenów przeznaczonych do zabudowy w procesie rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, w szczególności w miejscach, w których rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej nie jest możliwa (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - wymiana zużytej sieci wodociągowej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - budowa nowych systemów przesyłowo-rozdzielczych w oparciu o plany rozbudowywania sieci (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - opracowanie systemu wspomagania zarządzania sieciami wodociągowymi i kanalizacyjnymi (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - automatyzacja procesów oczyszczania ścieków i uzdatniania wody (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - budowa zastępczych ujęć wody (gm. Bogdaniec);
- 4) Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:
- budowa elektrowni wiatrowych (gm. Lubiszyn, gm. Kłodawa, gm. Santok, gm. Deszczno, gm. Bogdaniec);
  - budowa farm fotowoltaicznych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - budowa małych elektrowni wodnych z wykorzystaniem historycznych lokalizacji – młynów i nieczynnych elektrowni (gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, m. Gorzów Wlkp.);
  - budowa instalacji wykorzystujących biomasę (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - wykorzystanie instalacji OZE w budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
  - Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie zwiększania świadomości ekologicznej (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

5) Racjonalne gospodarowanie odpadami, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

- utrzymanie zasad gospodarki odpadami zgodnie z planem gospodarki odpadami dla Związku Celowego Gmin MG-6 (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- rozbudowa istniejącej lub budowa nowej instalacji, która w regionie zapewni odbiór i zagospodarowanie strumienia odpadów kierowanych na składowisko odpadów (m. Gorzów Wlkp.);
- ograniczenie oddziaływania azbestu na zdrowie mieszkańców poprzez realizację gminnych programów usuwania azbestu (m. Gorzów Wlkp.);
- utworzenie regionalnego systemu odbioru i utylizacji zwierząt padłych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- utrzymywanie istniejących składowisk odpadów zgodnie ze standardami ochrony środowiska (m. Gorzów Wlkp., gm. Santok);
- prowadzenie działań promocyjnych podnoszących świadomość społeczną w zakresie recyklingu, czystej konsumpcji, stosowania BAT (Best Available Techniques – najlepsze dostępne techniki) (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- wspieranie i wdrażanie niskoodpadowych technologii produkcji oraz rozpowszechnienie wśród przedsiębiorców zrównoważonych wzorców produkcji (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- zwiększenie liczby punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK) (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- inwentaryzacja i likwidacja „dzikich” składowisk odpadów, wraz z sukcesywną rekultywacją terenów, na których występuje zanieczyszczenie powierzchni ziemi (gm. Santok, gm. Kłodawa, m. Gorzów Wlkp.);

6) Ograniczenie ilości składowanych odpadów, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

- minimalizacja ilości i rodzajów wytwarzanych odpadów poddawanych procesom unieszkodliwiania poprzez składowanie (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- wprowadzenie technologii bazujących na odzysku i unieszkodliwianiu odpadów, w tym ich termicznym przekształceniu (m. Gorzów Wlkp.);
- budowa instalacji przetwarzających lokalne bioodpady rolnicze i biomasę (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- budowa instalacji przetwarzania sprzętu elektrycznego i elektronicznego (m. Gorzów Wlkp.).

W strefie bezpieczeństwa i obronności wyznaczono następujące kierunki:

1) Ochrona terenów zamkniętych oraz obiektów służących zapewnieniu bezpieczeństwa państwa, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

- wyznaczanie w lokalnych dokumentach planistycznych (studiach i planach) stref ochronnych wokół terenów zamkniętych oraz ustalenie ograniczeń w zagospodarowaniu (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych (studiach i planach) obszarów ograniczenia wysokości zabudowy (m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Santok)
- utrzymanie elementów infrastruktury komunikacyjnej (dróg i kolei), w tym dróg międzypolygonowych (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- zapewnienie bezpieczeństwa ruchu lotniczego (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);

2) Zahamowanie wzrostu i minimalizacja istniejącego ryzyka powodziowego, w ramach którego zaplanowano realizację takich działań jak:

- *Ograniczenie* zabudowy na terenach zalewowych (gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, m. Gorzów Wlkp., gm. Santok, gm. Lubiszyn);
- zwiększanie zdolności retencyjnych obszaru (wszystkie gminy MOF OW Gorzów Wlkp.);
- działania techniczne (m. Gorzów Wlkp., gm. Santok, gm. Bogdaniec, gm. Deszczno).

W strefie inwestycji celu publicznego wyznaczono następujące kierunki działań inwestycyjnych:

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie społeczno-gospodarczym:

- 1) Ponadregionalne specjalistyczne centra usług medycznych – Ośrodek Radioterapii w Gorzowie Wlkp. wraz z wyposażeniem (m. Gorzów Wlkp.);
- 2) Poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w Gorzowie Wlkp. (m. Gorzów Wlkp.);
- 3) Budowa Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu (m. Gorzów Wlkp.);
- 4) Budowa Centrum Edukacji Artystycznej etap II: Zespół Szkół Artystycznych (m. Gorzów Wlkp.);
- 5) Przygotowanie terenów inwestycyjnych (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 6) Promowanie przedsiębiorczości poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 7) Wsparcie edukacji przedszkolnej w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 8) Wsparcie kształcenia ogólnego w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 9) Wsparcie kształcenia Zawodowego w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 10) Rozwój infrastruktury edukacji zawodowej w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 11) Renowacja i promowanie zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 12) Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 13) Renowacja i promowanie zasobów kultury i dziedzictwa kulturowego w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 14) Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej w MOF GW (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok).

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie komunikacji i transportu:

- 1) Budowa drogi ekspresowej S3 na odcinku Gorzów Wlkp. – Sulechów – Legnica (m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Skwierzyna, gm. Bledzew, gm. Międzyrzecz, gm. Świebodzin, gm. Skąpe, gm. Sulechów, m. Zielona Góra, gm. Otyń, gm. Nowa Sól, gm. Koźuchów, gm. Nowe Miasteczko, gm. Niegosławice);
- 2) Modernizacja dróg krajowych nr 22 i 24 (gm. Deszczno, m. Gorzów Wlkp., gm. Kłodawa, gm. Santok, m. Kostrzyn nad Odrą, gm. Górzycza, gm. Słońsk, gm. Krzeszyce, gm. Lubniewice, gm. Bledzew, Skwierzyna, gm. Przytoczna, gm. Pszczew, gm. Strzelce Krajeńskie, gm. Dobiegniew);
- 3) Budowa postulowanej Północnej Obwodnicy Gorzowa Wlkp. (DK22) (m. Gorzów Wlkp.);

- 4) Modernizacja wschodniego wylotu DK22 w Gorzowie Wlkp. (na odcinku od ronda Sybiraków do granic miasta) (m. Gorzów Wlkp.);
  - 5) Budowa chodnika na DK22 na odcinku Krasowiec – Prądocin (gm. Deszczno);
  - 6) Budowa wyspy spowalniającej ruch na DK22 na wlocie miejscowości Krasowiec od strony Gorzowa Wlkp., budowa azyli dla pieszych na przejściach dla pieszych (gm. Deszczno);
  - 7) Przebudowa skrzyżowania na rondo na DK22 w m. Wawrów (gm. Santok);
  - 8) Przebudowa DW130 (dojazd do drogi S3, węzeł Marwice) relacji Barnówko-Tarnów-Baczyna (gm. Lubiszyn);
  - 9) Rozbudowa DW158 w m. Lipki Wielkie (gm. Santok);
  - 10) Przebudowa i rozbudowa DW158 na odcinku Drezdenko – Gorzów Wlkp. (m. Gorzów Wlkp., gm. Santok);
  - 11) Rozbudowa DW159 (Skwierzyna – DW158) (gm. Skwierzyna, gm. Santok);
  - 12) Wzmocnienie DW151 na odcinku Gorzów Wlkp. – granica województwa (m. Gorzów Wlkp., gm. Kłodawa);
  - 13) Modernizacja DW151 w m. Kłodawa (gm. Kłodawa);
  - 14) Przebudowa ulicy Kostrzyńskiej w Gorzowie Wlkp. (m. Gorzów Wlkp.);
  - 15) Modernizacja wiaduktu w ciągu DW158 w m. Santok (gm. Santok);
  - 16) Rozbudowa i modernizacja infrastruktury linii kolejowej nr 203 na odcinku Krzyż-Gorzów Wlkp. (m. Gorzów Wlkp., gm. Santok, gm. Zwierzyn, gm. Stare Kurowo, gm. Drezdenko);
  - 17) Odbudowa budowli regulacyjnych i roboty regulacyjne na Warcie od km 0,0 (m. Kostrzyn n/Odrą) do km 68,2 (m. Sanok) i na Noteci swobodnie płynącej (od km 176,2 do km 226,1) dla przywrócenia parametrów II klasy drogi wodnej – na terenie województwa lubuskiego (gm. Bogdaniec, m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Santok, m. Kostrzyn nad Odrą, gm. Słońsk, gm. Witnica, gm. Krzeszyce, gm. Zwierzyn, gm. Drezdenko, gm. Stare Kurowo);
  - 18) Modernizacja projektowanej międzynarodowej drogi wodnej E70 (gm. Bogdaniec, m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Santok, m. Kostrzyn nad Odrą, gm. Słońsk, gm. Witnica, gm. Krzeszyce, gm. Zwierzyn, gm. Drezdenko, gm. Stare Kurowo);
  - 19) Budowa bazy Śmigłowcowej Służby Ratownictwa Medycznego (HEMS) Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w Gorzowie Wlkp. – Zwiększenie zasięgu i dostępności usług dla pacjentów, ofiar wypadków komunikacyjnych i nagłych zachorowań oraz poprawienie mobilności, efektywności i jakości działań wykonywanych na rzecz bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (m. Gorzów Wlkp.);
  - 20) Stacja ładowania autobusów elektrycznych zasilanych z sieci DC (m. Gorzów Wlkp., m. Zielona Góra);
  - 21) Rozwijanie infrastruktury drogowej zapewniającej dostępność do sieci TEN-T (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
  - 22) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok).
- Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie infrastruktury technicznej:
- 1) Innowacyjna siłownia ciepła z turbiną cieczową i hydrauliczno-gazowym generatorem przepływu czynnika roboczego wykorzystująca ciepło odpadowe (m. Gorzów Wlkp.);
  - 2) Budowa dwutorowej linii 400 kV Krajnik-Baczyna wraz z budową/rozbudową/ modernizacją stacji w tym ciągu liniowym (PSE S.A.) (gm. Lubiszyn);

- 3) Budowa sieci inteligentnej na terenie zachodniej Polski (OD Gorzów Wlkp.) poprzez modernizację i przebudowę linii i stacji SN i nn, wymianę transformatorów, automatyzację linii i stacji w wyniku zastosowania zdalnego sterowania i elektroenergetycznej automatyki zabezpieczeniowej, w tym wskaźników przepływu prądów zwarciovych oraz zastosowanie inteligentnego opomiarowania, w tym liczników bilansujących wraz z infrastrukturą transmisyjną (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok);
- 4) Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Witnica – Gorzów Wlkp. o długości około 40 km (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn);
- 5) Budowa linii 400 kV Baczyna-Gubin (przebieg nieustalony);
- 6) Budowa linii 400 kV Baczyna – Plewiska (przebieg nieustalony);
- 7) Budowa linii napowietrznej 110 kV Gorzów (Baczyna) – do słupa rozgałęźnego w kierunku Skwierzyna (20 km) (m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Bogdaniec, gm. Lubiszyn);
- 8) Uzupelnienie braków systemu kanalizacji sanitarnej w Gorzowie Wlkp./ Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w Raclawiu (m. Gorzów Wlkp., gm. Bogdaniec);
- 9) Poprawa efektywności energetycznej oczyszczalni ścieków w Gorzowie Wlkp. (m. Gorzów Wlkp.);
- 10) Rozbudowa i modernizacja Zakładu Utylizacji Odpadów Sp. z o. o etap III – rozbudowa i modernizacja kompostowni odpadów biodegradowalnych i zielonych; rozbudowa instalacji odgazowania składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (m. Gorzów Wlkp.);
- 11) Budowa instalacji termicznego przekształcania paliwa formowanego RDF w Zakładzie Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. (m. Gorzów Wlkp.);
- 12) Zwiększenie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Gorzowa Wielkopolskiego (m. Gorzów Wlkp., gm. Deszczno, gm. Kłodawa, gm. Lubiszyn, gm. Santok).

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie obronności i bezpieczeństwa :

- 1) Działania dla obszaru problemowego Gorzów Wlkp.: regulacja Warty, odbudowa budowli regulujących (m. Gorzów Wlkp.);
- 2) Działania dla obszaru problemowego Kostrzyn – Słońsk.: odbudowa budowli regulacyjnych i roboty regulacyjne na Warcie od Kostrzyna nad Odrą do Santoku, budowa polderu Warniki (m. Kostrzyn nad Odrą, gm. Słońsk, gm. Witnica, gm. Bogdaniec, m. Gorzów Wlkp. gm. Santok);
- 3) Odbudowa kanału Pulsa III – etap I (gm. Santok, gm. Zwierzyn);
- 4) Kanał Opaskowy – odbudowa (gm. Deszczno);
- 5) Rozbudowa wału przeciwpowodziowego rzeki Warty Obiekt III Odcinek IIIc Gorzów Wlk.– Borek (gm. Deszczno);
- 6) Plan inwestycji planowanych do realizacji w zakresie melioracji wodnych podstawowych w ramach nowej perspektywy finansowej 2014–2020 (gm. Bogdaniec).

Celem Prognozy oddziaływania na środowisko jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z ustaleń projektu planu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Gorzów Wlkp., określenie rozwiązań eliminujących, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko oraz w miarę potrzeb przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

Z analizy Prognozy wynika, że:

Na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. zlokalizowane są 34 złoża z czego eksploatacja w 7 złożach została zaniechana, 8 złóż jest zagospodarowywane okresowo, zasoby 11 złóż są rozpoznane szczegółowo, zasoby 3 złóż są rozpoznane wstępnie, a zasoby 9 złóż są eksploatowane (3 złóż ropy naftowej oraz 6 złóż kruszyw naturalnych). Złoże ropy naftowej Gajewo zostało przygotowane do wydobywania. Żadne ze złóż występujących na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. nie występuje w granicach głównych zbiorników wód podziemnych ani w granicach ich projektowanych obszarów ochronnych.

W projekcie planu wskazuje się na eksploatację kopalni, jednak podkreśla się potrzebę ochrony środowiska i stopniowej rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Eksploatacja kopalni może mieć negatywny wpływ na wody z uwagi na fakt, iż wymaga odwodnienia złoża, co wiąże się z drenażem wód podziemnych. Ponadto istnieje możliwość bezpośredniego zanieczyszczenia poprzez odsłonięcie zwierciadła wód podziemnych (wód gruntowych, pięter użytkowych czy głównych zbiorników wód podziemnych) i ułatwienie migracji zanieczyszczeń z pominięciem procesu infiltracji i naturalnego oczyszczania. Eksploatacja ładowa zawodzionych złóż może się przyczynić do powstania leja depresji w poziomie czwartorzędowym, przypowierzchniowym.

Dodatkowo, eksploatacja zasobów złóż metoda odkrywkową (np. kruszyw naturalnych) będzie istotnie i bezpośrednio wpływała na powierzchnię ziemi i gleby. Negatywne skutki eksploatacji to przede wszystkim zajmowanie i przekształcanie znacznych powierzchni ziemi, trwałe, bądź czasowe wyłączenie z użytkowania gruntów rolnych oraz leśnych.

W projekcie MOF OW Gorzów Wlkp. wskazuje się, iż możliwość wydobywania zasobów ze złóż jest uzależniona od wielu czynników, takich jak: charakterystyka hydrogeologiczna zasobów oraz potencjalna konfliktowość ich lokalizacji z formami ochrony przyrody, czy obszarami ochronnymi zasobów wód podziemnych. Identyfikacja takich konfliktów pozwoli na prawidłowe rozpoznanie możliwości eksploatacji oraz konieczność podjęcia odpowiednich działań zabezpieczających walory i jakość środowiska przyrodniczego.

W zakresie negatywnego oddziaływania na wody planowanych do realizacji zadań, wskazano, oprócz wcześniej wskazanej eksploatacji złóż - modernizację dróg wodnych oraz inwestycje zmniejszające ryzyko powodziowe. Wszystkie działania wynikają z odrębnych dokumentów i przeprowadzono dla nich (w różnym zakresie) ocenę wpływu m.in. na osiągnięcie celów Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). W RDW ustalono cel, którym było osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 r. Jednocześnie w dokumencie ustalono szereg wyłączeń, które dopuszczają mniej rygorystyczne cele, przedłużenie terminu poza 2015 r. lub dopuszczenie realizacji nowych inwestycji utrudniających osiągnięcie celów. Zastosowanie tych odstępstw możliwe jest jednak jedynie przy założeniu spełnienia szeregu warunków, m.in. w przypadku, gdy inwestycje stanowią nadrzędny interes społeczny (art. 4 ust. 7 lit. c RDW).

W Prognozie podkreślono, iż pomimo negatywnego oddziaływania szeregu inwestycji na Wartę i Noteć, to mają one na celu przywrócenie możliwości transportu wodnego, który jest jednym z najbardziej ekonomicznych i przyjaznych dla środowiska sposobów transportu, Ponadto wskazane zadania przyczyniają się ograniczenia ryzyka powodziowego.

W zakresie oddziaływania inwestycji na powierzchnię ziemi i gleby wskazano oddziaływanie skutkujące przekształceniem profilu glebowego spowodowane np. zmianą ukształtowania terenu, bądź oddziaływanie powodujące zanieczyszczenie wierzchniej warstwy gleby substancjami powstającymi np. w trakcie eksploatacji dróg, bądź na terenach pozbawionych kanalizacji sanitarnej lub deszczowej.

Istotny problem stanowi również niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej oraz deszczowej. Na terenie MOF OW Gorzów Wlkp. z sieci kanalizacyjnej korzysta 84,8 % ogółu mieszkańców. W dalszym ciągu występuje duża dysproporcja w rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej.

Dodatkowo, występowanie powodzi i podtopień może wiązać się z lokalnym pogorszeniem jakości wód. Ograniczenie potencjalnej możliwości przenikania substancji niebezpiecznych do wód umożliwi rozbudowa i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej i wodociągowej, zwłaszcza w gminach Lubiszyn, Deszczno, Santok i Bogdaniec w których mniej niż połowa mieszkańców korzysta z kanalizacji.

W granicach MOF OW Gorzów Wlkp. możliwe jest występowanie wszystkich typów powodzi z wyjątkiem sztormowych – opadowych, roztopowych, a w zimie zatorowych, jednak najczęstszą przyczyną powodzi są wysokie opady. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczono na podstawie Map Zagrożenia Powodziowego opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, tj. $Q=1\%$ i $Q=10\%$, ustawa Prawo wodne wprowadza ograniczenia zagospodarowania m.in. w zakresie lokalizacji inwestycji, wznoszenia obiektów budowlanych, zmiany ukształtowania terenu, lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych itp.

Odnosząc się do zagadnienia energetyki odnawialnej projekt planu MOF OW Gorzów Wlkp. wskazuje obszary z dopuszczeniem lokalizacji instalacji OZE o mocy wyższej niż 100 kW w granicach gmin Bogdaniec, Lubiszyn oraz Santok. Dokument zawiera ograniczenia dotyczące możliwości lokalizacji farm wiatrowych wynikające z ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, w tym konieczność uwzględnienia odległości elektrowni wiatrowej od parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, obszaru NATURA 2000, leśnych kompleksów promocyjnych, która jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne w szczególności wirnik wraz z łopatami. Przyjmując, iż wysokość elektrowni wiatrowych o mocy od 0,5 MW do 10 MW, mieści się w przedziale od 95 m do 210 m, stąd minimalna odległość lokalizacji elektrowni wiatrowych od obszarów ochrony wynosi od 950 m do 2100 m.

Dokument przewiduje zróżnicowane oddziaływanie tego rodzaju inwestycji na zdrowie i życie ludzi.

Projekt planu MOF OW Gorzów Wlkp. zawiera szereg ustaleń prowadzących pośrednio lub bezpośrednio do poprawy ich zdrowia i jakości życia. Analiza działań wskazanych w projekcie planu MOF Gorzów Wlkp. wykazała brak oddziaływań negatywnych. Wskazany wpływ o oddziaływaniu zróżnicowanym wynika najczęściej z możliwej zmiany standardów emisyjnych w skali lokalnej, która będzie miała charakter krótkoterminowy. Dotyczy to przede wszystkim działań związanych z budową i rozbudową instalacji oraz zabudowy kubaturowej i infrastruktury.

Na podniesienie poczucia bezpieczeństwa i tym samym komfortu życia mieszkańców MOF OW Gorzów Wlkp., jak i całego województwa wpłynie polityka rozwoju w zakresie dostarczania energii elektrycznej. Planuje się rozbudowę sieci linii 400 kV i 110 kV zapewniających ciągłość dostaw energii elektrycznej oraz poprawę pewności zasilania.

Realizacja przewidzianych inwestycji związana jest z wytwarzaniem pól elektromagnetycznych. W celu zachowania odpowiednich standardów jakości środowiska na etapie planowania inwestycji należy uwzględnić bezpieczny odstęp od budynków mieszkalnych. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, poza rozbudową systemów elektroenergetycznych

wymaga także rozbudowy sieci gazociągów – w granicach MOF OW Gorzów Wlkp. planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia (Witnica – Gorzów Wlkp.) wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową w mieście Gorzów Wlkp.

Źródłem hałasu komunikacyjnego, wynikającego z ruchu drogowego, są: droga ekspresowa S3, droga krajowa DK22, drogi wojewódzkie DW130, DW132, DW151, DW158, a także drogi powiatowe i gminne oraz trasy kolejowe, jednak z uwagi na ich położenie na obrzeżach terenów zamieszkałych jest to drugorzędne źródło hałasu. Hałas przemysłowy w granicach MOF OW Gorzów Wlkp. także nie stanowi poważnego zagrożenia z uwagi na jego punktowy charakter. Hałasem tego typu zagrożone są jedynie niewielkie tereny zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów.

Tereny przemysłowe o większej strefie oddziaływania są nieliczne, zwykle skoncentrowane w kompleksach przemysłowych, jedynie w Gorzowie Wlkp. kilka zakładów zlokalizowanych jest w bliskiej odległości od terenów mieszkaniowych. Głównymi źródłami hałasu przemysłowego są nie tylko urządzenia i instalacje technologiczne, ale również transport surowców i wyrobów oraz ich załadunek.

Realizacja inwestycji drogowych może wpłynąć na wzrost oddziaływania hałasu drogowego na zabudowę zwartą i rozproszoną zlokalizowaną, jednak w celu ograniczenia uciążliwości zostaną zainstalowane ekrany akustyczne.

Projekt planu MOF OW Gorzów Wlkp. nie wskazuje działań o oddziaływaniu negatywnym i znacząco negatywnym na klimat. W dokumencie określono działania wpływające głównie na poprawę warunków klimatycznych oraz działania prowadzące adaptacyjne do zmian klimatu.

Obszar MOF OW Gorzów Wlkp. nie sąsiaduje bezpośrednio z terytorium Niemiec. Żadne z kierunków i wymienionych w ich ramach działań nie będą transgranicznie oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.*

Z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Zielona Góra wynika, że w skład (MOF OW Zielona Góra) wchodzi: miasto Zielona Góra (w granicach administracyjnych obowiązujących od 1 stycznia 2015 r.), gmina miejsko-wiejska Czerwieńsk, gmina miejsko-wiejska Sulechów, gmina wiejska Świdnica oraz gmina wiejska Zabór.

W granicach MOF OW Zielona Góra wydzielono cztery Główne Zbiorniki Wód Podziemnych, z czego dwa obejmują jedynie skraje MOF OW Zielona Góra: GZWP nr 150 Pradolina Warszawa-Berlin, GZWP nr 302 Pradolina Barycz-Głogów, GZWP nr 301 Pradolina Zasieki-Nowa Sól, GZWP nr 148 Sandr rzeki Pliszka.

Na terenie MOF OW Zielona Góra występują złoża kruszyw naturalnych, surowce ceramiki ilastej, kredy jak i pokłady ropy naftowej oraz ropy naftowej z pokładami gazu ziemnego jako kopaliny współwystępującej. Na ww. terenie zlokalizowane jest 31 złóż (zajmują ok. 0,9 % powierzchni MOF OW Zielona Góra), z czego eksploatacja w 13 złożach została zaniechana, zasoby 12 złóż są rozpoznane szczegółowo (zasoby kruszyw naturalnych oraz kredy), a 6 złóż jest eksploatowanych (2 złoża ropy naftowej oraz 4 złoża kruszyw naturalnych). Złoża ropy naftowej zlokalizowane są w gminie Sulechów.

W niniejszym dokumencie sformułowano następującą wizję rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego MOF OW Zielona Góra:

W 2030 roku MOF OW Zielona Góra skupia środowisko akademickie i działalność badawczo-rozwojową zapewniając dobry klimat dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności oraz usług i przemysłu. Stanowi jednocześnie centrum kulturalne regionu.

Efektywne działania i współpraca przedsiębiorców oraz samorządu lokalnego pozwoliły wypromować markę obszaru, jako ośrodka metropolitalnego, wykorzystującego w pełni potencjał obszaru, w tym swoje położenie i dostępność oraz potencjał kulturowy i turystyczny.

Ugruntowana renoma i znacząca pozycja w regionie, pozwoliły na wypromowanie obszaru jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania i rozwoju klasy kreatywnej, oferując swoim mieszkańcom możliwość rozwoju osobistego i zawodowego oraz dostęp do usług o wysokim standardzie, zapewniając jednocześnie dynamiczny wzrost gospodarczy, oparty na potencjale intelektualnym jego mieszkańców.

W dokumencie wyznaczono również główne cele strategiczne i operacyjne przestrzennego rozwoju MOF OW Zielona Góra:

Cel strategiczny 1: Integracja wewnętrzna MOF OW Zielona Góra i wsparcie powiązań zewnętrznych.

Cele operacyjne:

- Poprawa powiązań komunikacyjnych wewnątrz MOF OW Zielona Góra oraz powiązań z ponadregionalnymi korytarzami transportowymi.
- Wsparcie rozwoju obszarów zdegradowanych i obszarów wiejskich.
- Dostosowanie usług społecznych do zmieniających się warunków demograficznych.
- Rozwój usług elektronicznych i społeczeństwa informacyjnego.

Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.

Cele operacyjne:

- Poprawa jakości i dostępności usług w dziedzinie kultury.
- Ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych MOF OW Zielona Góra.
- Ograniczanie niskiej emisji poprzez rozwój komunikacji przyjaznej środowisku, podniesienie efektywności energetycznej obiektów.
- Inwestycje w zakresie gospodarki odpadami i gospodarki wodnościekowej.

Cel strategiczny 3: Wzmacnianie potencjału innowacyjnego MOF OW Zielona Góra i wspieranie rozwoju edukacji.

Cele operacyjne:

- Wysoka jakość i dostępność edukacji na wszystkich poziomach kształcenia.
- Infrastruktura edukacyjna dostosowana do potrzeb rynku pracy.
- Wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności.

Powyższe cele zostaną osiągnięte poprzez realizację wyznaczonych kierunków rozwoju MOF OW Zielona Góra w poszczególnych strefach funkcjonalnych, składających się na plan struktury funkcjonalno-przestrzennej miejskiego obszaru funkcjonalnego.

W zakresie osadnictwa i ład przestrzennego

Kierunek: Prowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni.

W granicach MOF OW Zielona Góra wyróżniono następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne:

- strefa śródmiejska,
- strefa miejska,
- strefa podmiejska,
- strefa produkcyjna,
- strefa zabudowy wiejskiej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- strefa przyrodnicza.

Strefa śródmiejska (m. Zielona Góra)

Działania:

- ochrona i rewitalizacja zabytkowej tkanki urbanistycznej centrum miasta;
- rozwój oferty usługowej sektora publicznego i komercyjnego, szczególnie w zakresie usług o charakterze miastotwórczym;
- podnoszenie jakości przestrzeni publicznych i otwartych terenów zieleni miejskiej;
- poprawa warunków mieszkaniowych oraz rozwój towarzyszącej infrastruktury technicznej i społecznej.

Strefa miejska (m. Zielona Góra, gm. Czerwieńsk, gm. Sulechów)

Działania:

- rozwój mieszkalnictwa jedno- i wielorodzinnego;
- uzupełnienie terenów mieszkaniowych o zróżnicowaną ofertę usługową sektora publicznego i komercyjnego;
- porządkowanie i uzupełnienie istniejących struktur przestrzennych;
- urządzenie nowych i ochrona istniejących terenów zieleni miejskiej;
- uzupełnienie lokalnego układu komunikacyjnego w oparciu o nowe tereny mieszkaniowe.

Strefa podmiejska (m. Zielona Góra, gm. Czerwieńsk, gm. Sulechów, gm. Zabór, gm. Świdnica)

Działania:

- intensyfikacja zagospodarowania zurbanizowanej przestrzeni Zielonej Góry i ograniczenie procesów suburbanizacyjnych;
- utrzymanie i rozbudowa układów zabudowy mieszkaniowej;
- rozwój wielofunkcyjnych terenów usługowych uzupełniających osiedla zabudowy mieszkaniowej;
- wyznaczenie lokalizacji obiektów usługowych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych;
- kontynuacja rozwoju funkcji produkcyjno-przemysłowych o niewielkiej uciążliwości;
- ograniczenie przyrostu terenów zabudowy zagrodowej.

Strefa produkcyjna (wszystkie gminy MOF OW Zielona Góra)

Działania:

- rozwój istniejącego potencjału gospodarczego w obrębie wyznaczonych terenów produkcyjnych;
- wyznaczenie obszarów pod lokalizację nowych terenów działalności produkcyjnej i usługowej;
- zapewnienie niezbędnych rezerw terenowych pod urządzenie systemów infrastruktury technicznej obsługującej obszary aktywności gospodarczej.

Strefa zabudowy wiejskiej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej (gm. Czerwieńsk, gm. Sulechów, gm. Świdnica, gm. Zabór)

Działania:

- intensyfikacja rolnictwa na glebach najwyższych klas bonitacyjnych;
- ochrona gruntów najwyższej jakości przed zmianą przeznaczenia na cele nierolne;
- racjonalne przekształcenie gruntów rolnych na inne funkcje, związane z rozwojem terenów zurbanizowanych.

Strefa przyrodnicza (m. Zielona Góra, gm. Czerwieńsk, gm. Sulechów, gm. Świdnica, gm. Zabór)

Działania:

- ochrona obszarów cennych przyrodniczo poprzez zachowanie ciągłości terytorialnej korytarzy ekologicznych;
- zachowanie historycznego założenia urbanistycznego Zielonej Góry;
- rozwój infrastruktury turystycznej na wskazanych obszarach.

W zakresie systemu przyrodniczego

Kierunek 1: Ochrona i kształtowanie systemu przyrodniczego

Działania:

- kształtowanie zagospodarowania terenów w obszarach chronionych w dostosowaniu do przedmiotu ochrony oraz zgodnie z przepisami w zakresie ochrony przyrody oraz dokumentami nadrzędnymi;
- inwentaryzacja i ochrona najcenniejszych siedlisk przyrodniczych nieobjętych dotychczas ochroną prawną;
- wzmocnienie integracji działalności turystycznej z celami ochrony przyrody.

Kierunek 2: Zapewnienie spójności i ciągłości systemu przyrodniczego

Działania:

- zachowanie integralności obszarów węzłowych i zapewnienie drożności korytarzy wyznaczonych w ramach krajowej sieci ekologicznej;
- kształtowanie systemu przyrodniczego Zielonej Góry i poszczególnych gmin w sposób zapewniający ich spójność i powiązanie z krajową siecią ekologiczną.

Kierunek 3: Ochrona walorów przyrody ożywionej

Działania:

- ochrona ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej;
- ochrona najcenniejszych fragmentów krajobrazu naturalnego;
- opracowanie i upowszechnienie zasad rozwoju turystyki na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych;
- ochrona walorów przyrodniczych kompleksów leśnych wraz ze strefą ektonową;
- wsparcie ochrony siedlisk łąkowych i pastwiskowych poprzez pakiety rolnośrodowiskowe;
- wsparcie różnorodności biologicznej poprzez zrównoważoną gospodarkę wodną, rolną, leśną, łowiecką i rybacką.

Kierunek 4: Poprawa klimatu akustycznego

Działania:

- przygotowywanie nowych i systematyczna realizacja istniejących opracowań zawierających wytyczne odnośnie kształtowania klimatu akustycznego;
- poprawa stanu nawierzchni drogowych, ograniczenie natężenia ruchu na drogach;
- promowanie alternatywnych środków transportu oraz transportu publicznego;
- modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej;
- stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających uciążliwości hałasowe.

Kierunek 5: Racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych

Działania:

- rozwój kanalizacji sanitarnej i opadowej;
- ochrona zasobów wód podziemnych GZWP zgodnie z warunkami określonymi dla ich obszarów ochronnych
- retencja terenowa wód opadowych;
- prowadzenie monitoringu lokalnego wokół składowisk odpadów;
- zachowanie i tworzenie otulin biologicznych wzdłuż cieków, przekształcanie gruntów ornych na użytki zielone;
- aktualizacja i zbilansowanie stanu zasobów eksploatacyjnych z zasobami dyspozycyjnymi;
- optymalizacja zużycia wody: modernizacja sieci wodociągowej, wprowadzenie ograniczeń w zużyciu wód podziemnych.

Kierunek 6: Racjonalne gospodarowanie zasobami złóż kopalin

Działania:

- ochrona obszarów występowania udokumentowanych zasobów złóż kopalin;

- ochrona złóż cennych gospodarczo, rozpoznanych wstępnie jako potencjalne obszary koncesyjne;
- prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami złóż kopaliny;
- objęcie obszarów złóż obligatoryjnym planowaniem miejscowym z wytycznymi do rekultywacji.

Kierunek 7: Gospodarcze wykorzystanie lasu

Działania:

- prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o plan urządzenia lasu oraz uproszczone plany urządzenia lasu;
- utrzymanie i modernizacja oraz rozwój zakładów przemysłu drzewnego.

Kierunek 8: Wspieranie rozwoju rolnictwa

Działania:

- wzmacnianie zaplecza rozwoju nowoczesnego rolnictwa i rolnictwa specjalistycznego;
- poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- wspieranie działalności rolniczej na obszarach wiejskich;
- rozwój rolnictwa ukierunkowanego na produkcję biomasy dla celów energetycznych, wspieranie grup producenckich.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i turystyki

Kierunek 1: Efektywne wykorzystanie i zarządzanie zasobem zabytkowym, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji winiarskich

Działania:

- rozbudowa, wzbogacenie istniejących i wspieranie tworzenia nowych szlaków turystycznych o znaczeniu kulturowym w zasięgu lokalnym i ponadlokalnym;
- poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych;
- wspieranie organizacji i popularyzacji imprez kulturalnych;
- promocja potencjału kulturowego MOF OW Zielona Góra zarówno w aspekcie lokalnym, jak i krajowym oraz międzynarodowym;
- nadawanie nowych funkcji użytkowych obiektom zabytkowym, w tym adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, mieszkalne;
- integrowanie instytucji i inicjatyw kulturowych poprzez intensyfikację transgranicznej wymiany kulturowej.

Kierunek 2: Ochrona obiektów zabytkowych

Działania:

- zahamowanie procesów degradacji zabytków oraz zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed dewastacją i aktami wandalizmu;
- stała inwentaryzacja obiektów o cennych walorach historycznych i kulturowych oraz stała aktualizacja ewidencji i rejestru zabytków;
- wspieranie tworzenia parków kulturowych oraz ustanawiania pomników historii;
- sporządzanie i realizacja lokalnych programów opieki nad zabytkami;
- objęcie obiektów zabytkowych odpowiednimi ustaleniami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- rozwój i wykorzystanie potencjału środowiska naukowego w zakresie problematyki opieki nad zabytkami.

Kierunek 3: Kształtowanie tożsamości kulturowej

Działania:

- tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości kulturowej lokalnych społeczności;
- wspieranie działań mających na celu zwiększenie świadomości społecznej w zakresie znaczenia dziedzictwa kulturowego;

- poprawa dostępu do wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym przy wykorzystaniu technologii cyfrowych;
- zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalnej;
- rozwijanie działań wspierających aktywny udział mieszkańców w życiu kulturalnym.

Kierunek 4: Tworzenie spójnego i harmonijnego krajobrazu kulturowego

Działania:

- ochrona i zachowanie historycznie ukształtowanych układów urbanistycznych i ruralistycznych;
- kształtowanie ładu przestrzennego poprzez harmonijne wkomponowywanie nowego zainwestowania w zabytkowe krajobrazy kulturowe;
- wykluczenie lokalizowania obiektów dysharmonizujących z zabytkowym sąsiedztwem i przesłaniających obiekty zabytkowe;
- odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych i walorów krajobrazowych oraz harmonijne kształtowanie pola ekspozycji zabytku;
- zachowanie zabytkowych dominant, charakterystycznych cech tradycyjnego budownictwa oraz sylwet kompozycji przestrzennych.

Kierunek 5: Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych

Działania:

- rewitalizacja obszarów miejskich, szczególnie centrum Zielonej Góry i Sulechowa z zabytkową zabudową, w tym obszarów poindustrialnych;
- rewitalizacja i odnowa obszarów wiejskich MOF OW Zielona Góra, w tym popegeerowskich;
- rewitalizacja zdegradowanych zasobów mieszkaniowych;
- rewitalizacja zdegradowanych zasobów użytkowych stanowiących własność komunalną;
- odnowa obszarów zielonych;
- kształtowanie przestrzeni publicznych;
- sporządzanie Programów rewitalizacji obszarów zdegradowanych;
- realizacja działań na rzecz społeczności lokalnej: zatrudnienia, podnoszenia kwalifikacji, poszerzenia aktywności społecznej, oferty edukacyjnej i kulturalnej, oferty spędzania wolnego czasu oraz wspieranie osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W zakresie strefy społeczno-gospodarczej

Kierunek 1: Wzmocnienie potencjału innowacyjnego sektora gospodarczego i rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)

Działania:

- promowanie przedsiębiorczości;
- wsparcie rozwoju stref ekonomicznych/gospodarczych;
- wsparcie rozwoju Parku Naukowo-Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego;
- wsparcie współpracy między uczelniami, jednostkami B+R (badawczo-rozwojowe), instytucjami otoczenia biznesu oraz przedsiębiorcami;
- wsparcie procesu transferu technologii z nauki do biznesu.

Kierunek 2: Zmniejszenie bezrobocia i zwiększenie aktywności zawodowej ludności

Działania:

- zastosowanie procesów dostosowawczych w kształceniu ustawicznym;
- popularyzowanie wiedzy dotyczącej zawodów i kierujących do nich ścieżkach edukacyjnych;
- tworzenie możliwości do jak najwcześniejszego wiązania edukacji z pracą oraz wspieranie nabywania praktyk u pracodawców;
- promocja włączenia zawodowego i społecznego.

Kierunek 3: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez inwestycje służące edukacji

Działania:

- wsparcie kształcenia zawodowego i dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- rozwój ośrodka naukowego na bazie Uniwersytetu Zielonogórskiego;
- zapewnienie wysokiego poziomu edukacji i wyrównanie dysproporcji w jakości kształcenia;
- wzrost nakładów na działalność B+R;
- uruchomienie wspólnych inicjatyw między ośrodkami edukacyjnymi i przedsiębiorstwami innowacyjnymi;
- monitorowanie rynku pracy pod względem zapotrzebowania na zawody.

Kierunek 4: Rozwój turystyki

Działania:

- budowa spójnego wizerunku regionu;
- atrakcyjna oferta turystyczna regionu i promocja produktów turystycznych;
- rozwój infrastruktury szlaków turystycznych;
- współpraca samorządów w procesie tworzenia zintegrowanej oferty usług turystycznych;
- wsparcie rozwoju wystawiennictwa.

Kierunek 5: Inwestycje w służbę zdrowia

Działania:

- rozbudowa Hospicjum i Zespołu Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży Niepełnoprawnej Promyk;
- rozbudowa systemu pediatrycznej oraz geriatrycznej opieki zdrowotnej;
- doposażanie jednostek ochrony zdrowia.

Kierunek 6: Rozwój infrastruktury sportowej

Działania:

- zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej na każdym etapie życia;
- rozwój infrastruktury służącej uprawianiu transportowej aktywności fizycznej;
- promocja sportu;
- współpraca samorządów w procesie rozwoju sportu.

W zakresie komunikacji i transportu

Kierunek 1: Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej

Działania w zakresie komunikacji drogowej:

- poprawa parametrów drogi ekspresowej S3 oraz dróg krajowych nr 32 i 27;
- budowa południowej obwodnicy Zielonej Góry;
- modernizacji skrzyżowań dróg krajowych z drogami niższej klasy i kategorii;

Działania w zakresie komunikacji kolejowej:

- rozbudowa i modernizacja infrastruktury linii kolejowych (w tym przystanków kolejowych);
- rozwój infrastruktury przewozów towarowych;
- zwiększenie liczby połączeń dalekobieżnych;

Działania w zakresie transportu rzeczno:

- poprawa parametrów technicznych dróg wodnych;
- modernizacja i rozbudowa portu w Cigacicach;

Działania w zakresie transportu lotniczego:

- modernizacja lotniska w Przylepie;
- wspieranie rozwoju portu lotniczego w Babimoście;

Działania w zakresie transportu rowerowego:

- rozbudowa infrastruktury rowerowej;

Działania pozostałe:

- intermodalne terminale przeładunkowe;
- centra przesiadkowe.

Kierunek 2: Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej

Działania w zakresie komunikacji drogowej:

- poprawa parametrów dróg wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych;
- budowa chodników i dróg dla rowerów;
- budowa niezbędnych obejść drogowych (np. Zielona Góra-sołectwo Przylep, miejscowości Przytok, Łaz, Zabór, Miłsko, Płoty, Pomorsko);
- powstanie przepraw mostowych na Odrze;

Działania w zakresie komunikacji kolejowej:

- modernizacja linii kolejowych;
- budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury związanej z obsługą podróżnych;
- zwiększenie liczby połączeń lokalnych w tym uruchomienie kolei aglomeracyjnej;
- integracja z innymi środkami transportu;

Działania w zakresie transportu rzeczno:

- przystosowanie infrastruktury portowej oraz parametrów szlaków wodnych dla celów turystycznych;

Działania w zakresie transportu rowerowego:

- budowa infrastruktury rowerowej;

Działania w zakresie transportu zbiorowego:

- wytworzenie spójnego systemu połączeń;
- wprowadzenie Elektronicznej Karty Aglomeracyjnej;
- modernizacja infrastruktury związanej z obsługą podróżnych;
- budowa węzłów przesiadkowych;
- wymiana i zakup taboru.

W zakresie infrastruktury technicznej

Kierunek 1: Wzrost bezpieczeństwa energetycznego

Działania:

1. Rozwój krajowych systemów przesyłowych energii elektrycznej:

1.1. Rozbudowa sieci przesyłowych, w tym powiązań międzynarodowych:

- budowa stacji elektroenergetycznej SE 400 kV/110 kV Zielona Góra,
- budowa dwutorowej linii 400 kV relacji Zielona Góra w kierunku do nacięcia dwutorowej linii 400 kV w relacji Plewiska – Baczyna,
- budowa dwutorowej linii 400 kV relacji Zielona Góra – Gubin,
- utrzymanie i modernizacja istniejących linii NN: modernizacja stacji 220/110 kV Leśniów, modernizacja linii 220 kV Mikułowa – Leśniów;

2. Rozwój elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej:

2.1. Budowa elementów sieci dystrybucyjnej:

- budowa stacji GPZ Nowy Kisielin,
- budowa linii 110 kV relacji GPZ Zielona Góra Braniborska – proj. GPZ Nowy Kisielin,
- budowa dwutorowej linii 110 kV relacji proj. stacja Zielona Góra – GPZ Nowa Sól Graniczna;

2.2. Rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej:

- planowana modernizacja linii napowietrznych 110 kV relacji: SE Leśniów – GPZ Przylep, GPZ Przylep – GPZ Zielona Góra Krośnieńska, GPZ Zielona Góra Energetyków – GPZ Zielona Góra Braniborska, GPZ Zielona Góra Braniborska – GPZ Łużycka, GPZ Łużycka – SE Leśniów, GPZ Krosno Odrzańskie – SE Leśniów, SE Leśniów – GPZ Bytnica, SE Leśniów – GPZ Świebodzin Sobieskiego, GPZ Sulechów – GPZ Zawada, GPZ Budziechów – SE Leśniów,
- GPZ Nowogród Bobrzański – SE Leśniów;

2.3. Realizacja inwestycji związanych z planowaną budową nowego punktu transformacji 400 kV/110 kV Zielona Góra:

- wprowadzenie do rozdzielni 110 kV proj. stacji 400 kV/110 kV Zielona Góra linii 110 kV relacji: GPZ Sulechów – GPZ Babimost,
- wybudowanie dwutorowej linii 110 kV w kierunku GPZ Zielona Góra Braniborska,
- wybudowanie dwutorowej linii 100 kV relacji proj. Stacja 400 kV/ 110 kV Zielona Góra – GPZ Nowa Sól Graniczna;

2.4. Realizacja budowy linii dwutorowych 110 kV, w szczególności w tych przypadkach, gdy linia ma charakter ponadlokalny i szczególnie istotny z punktu widzenia zapewnienia jakości oraz niezawodności dostaw oraz odbioru energii, a także możliwości jej dystrybucji;

2.5. Tworzenie pierścieni w sieci 110 kV oraz nowych stałych podziałów, stwarzając możliwość powstawania wydzielonych układów sieci;

2.6. Modernizacja sieci dystrybucyjnych o słabym stanie technicznym;

3. Rozbudowa systemu przesyłowego i dystrybucyjnego gazu ziemnego:

- budowa gazociągu Kotowo – Zielona Góra wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi,
- modernizacja stacji Kisielin – zwiększenie przepustowości,
- przebudowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Nowe Tłoki – Sulechów na odcinkach: Nowe Kramsko – odg. Sulechów oraz części odgałęzienia do Sulechowa,
- rozbudowa i modernizacja sieci dystrybucyjnej pozwalająca na przyłączenie nowych odbiorców gazu;

4. Zapewnienie rezerw terenowych pod budowę infrastruktury technicznej związanej z bezpieczeństwem energetycznym.

Kierunek 2: Zmniejszenie emisyjności gospodarki

Działania:

1. Budowa, rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych:

- 1.1. Rozbudowa sieci ciepłowniczej;
- 1.2. Modernizacja sieci ciepłowniczej poprzez wymianę sieci kanałowych i napowietrznych na rury w technologii preizolowanej;
- 1.3. Wykorzystanie kogeneracji w wytwarzaniu ciepła i chłodu;
2. Likwidacja wysokoemisyjnych lokalnych źródeł ciepła;
3. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych;
4. Upowszechnianie i promowanie postaw energooszczędnych.

Kierunek 3: Rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacji sanitarnej

Działania:

1. Rozwój zintegrowanej sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich;
2. Uwzględnienie terenów przeznaczonych do zabudowy w procesie rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
3. Ograniczenie systemu wywozowego ścieków, na rzecz budowy przydomowych oczyszczalni;
4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w szczególności w miejscach, w których rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieopłacalna, w tym na terenach zabudowy rozproszonej;
5. Systematyczna modernizacja oczyszczalni ścieków oraz zużytej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej;
6. Budowa nowych systemów przesyłowo-rozdzielczych w oparciu o plany rozbudowywania sieci;
7. Rozbudowa kanalizacji deszczowej na obszarach zurbanizowanych.

Kierunek 4: Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii

Działania:

1. Budowa farm fotowoltaicznych;
2. Budowa małych elektrowni wodnych z wykorzystaniem historycznych lokalizacji – młynów i nieczynnych elektrowni;
3. Budowa instalacji wykorzystujących biomasę;
4. Budowa biogazowni;
5. Wykorzystanie instalacji OZE w budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej;
6. Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych w zakresie zwiększania świadomości.

Kierunek 5: Racjonalne gospodarowanie odpadami

Działania:

1. Utrzymanie dotychczasowych zasad gospodarki odpadami zgodnie z normami przewidzianymi przez Krajowy Plan Gospodarki Odpadami oraz inne dokumenty dotyczące gospodarki odpadami;
2. Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest;
3. Wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.

Kierunek 6: Ograniczenie ilości składowanych odpadów

Działania:

1. Minimalizacja ilości i rodzajów wytwarzanych odpadów poddawanych procesom unieszkodliwiania poprzez składowanie;
2. Dostosowanie do wymogów BAT (Best Available Techniques – najlepsze dostępne techniki) Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych „Racula” w Zielonej Górze;
3. Wsparcie inicjatyw związanych z projektami przetwarzania i odzyskiwania surowców, a także energetycznego ich wykorzystania;
4. Budowa nowych PSZOK, zwiększenie częstotliwości cyklicznych zbiórek odpadów wielkogabarytowych oraz współtworzenie warunków do zbiórki odpadów niebezpiecznych;
5. Wspieranie i wdrażanie niskoodpadowych technologii produkcji oraz rozpowszechnienie wśród przedsiębiorców zrównoważonych wzorców produkcji;
6. Prowadzenie działań promocyjnych podnoszących świadomość społeczną w zakresie recyklingu, czystej konsumpcji, a także informowaniu o szkodliwości azbestu i jego bezpiecznym użytkowaniu.

W zakresie strefy obronności i bezpieczeństwa

Kierunek 1: Ochrona terenów zamkniętych oraz obiektów służących zapewnieniu bezpieczeństwa państwa

Działania:

1. Wyznaczanie w lokalnych dokumentach planistycznych (studiach i planach) stref ochronnych wokół terenów zamkniętych oraz ustalenie ograniczeń w zagospodarowaniu;
2. Utrzymanie elementów infrastruktury komunikacyjnej (dróg i kolei);
3. Uwzględnienie w lokalnych dokumentach planistycznych (studiach i planach) obszarów ograniczenia wysokości zabudowy;
4. Zapewnienie bezpieczeństwa ruchu lotniczego.

Kierunek 2: Zahamowanie wzrostu i minimalizacja istniejącego ryzyka powodziowego

Działania:

1. Ograniczenie zabudowy na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;
2. Zwiększanie zdolności retencyjnych obszarów;
3. Działania techniczne;
4. Uporządkowanie systemu odprowadzania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych dla obszarów zagrożonych podtopieniami.

W przedmiotowym planie zagospodarowania przestrzennego MOF OW Zielona Góra uwzględniono także następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

- Ponadregionalne specjalistyczne centra usług medycznych – Rozbudowa i doposażenie Zakładu Radioterapii w Zielonej Górze;
- Dokończenie rozbudowy Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Drzonkowie, w Zielonej Górze;
- Budowa zespołu boisk wraz z siłownią plenerową – Budowa dwóch profesjonalnych, całorocznych płyt piłkarskich o wymiarach 105x68 i 60x30 m o nawierzchni ze sztucznej atestowanej trawy, boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni do siatkówki, koszykówki i piłki ręcznej w Wojewódzkim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Drzonkowie, w Zielonej Górze;
- Budowa drogi ekspresowej S3 na odcinku Gorzów Wielkopolski – Sulechów – Legnica;
- Rozwój drogi nr 27 Zielona Góra – Żary – autostrada A18;
- Budowa południowej obwodnicy miasta Zielona Góra w ciągu DK27;
- Rozbudowa odcinka DK27 polegająca na korektach geometrii łuków poziomych wraz z korektą geometrii skrzyżowania z DW 290 i DP Kozuchów – Krzewiny, budową oświetlenia i zatok autobusowych; na odcinku Nowogród Bobrzański – Świdnica;
- Przebudowa skrzyżowania DK27 z DP F1181 Wilkanowo – Słone;
- DK27 – Budowa dróg zbiorczych na obwodnicy m. Świdnica;
- DK27 – Doświetlenie przejścia dla pieszych wraz z budową chodnika do zatok autobusowych w m. Piaski;
- DK27 – Przebudowa skrzyżowania z drogą do m. Piaski;
- Rozbudowa skrzyżowania DK32 z DP1144F do m. Radomia;
- Przebudowa skrzyżowania DK32 DW304, budowa oświetlenia w m. Okunin;’
- DK32 – Budowa chodnika w m. Okunin;
- DK32 – Budowa ciągu pieszo-rowerowego na odcinku Dąbie – Leśniów Wielki;
- DK32 – Budowa ciągu pieszo-rowerowego na odcinku Leśniów Wielki – Zielona Góra;
- DK32 – Budowa chodnika w m. Leśniów Wielki;
- DK32 – Budowa sygnalizacji ostrzegawczej, zmiana lokalizacji przejścia dla pieszych w m. Leśniów Wielki;
- Rozbudowa DW279 relacji Ochla – Świdnica od km 25+000 do km 30+230;
- Rozbudowa DW279 w m. Drzonów;
- Wzmocnienie DW283 relacji Zielona Góra – Kozuchów;
- Modernizacja DW281 na odc. Zielona Góra – Pomorsko;
- Rozbudowa DW276 w m. Sycowice;
- Budowa obwodnicy m. Łaz i Droszków w ciągu DW282;
- Przebudowa i rozbudowa DW278 na odc. Sulechów – Konotop;
- Modernizacja DW278 na odc. Sulechów – Szklarka Radnicka;
- Modernizacja fragmentów DW279 na odcinku Leśniów Wielki – Nietków 47+400 - 48+31;
- Budowa ul. Aglomeracyjnej w Zielonej Górze wraz ze ścieżkami rowerowymi;
- Budowa mostu przez rzekę Odrę wraz z budową nowego przebiegu DW282 (gm. Zabór, gm. Bojadła);
- Prace na linii kolejowej C-E59 na odcinku Wrocław Brochów/Grabiszyn – Głogów – Zielona Góra – Rzepin – Szczecin Podjuchy;
- Modernizacja linii kolejowej nr 358 Zbąszynek – Gubin na odcinku Zbąszynek – Czerwieńsk – II etap;
- Prace na linii kolejowej nr 358 odcinek Czerwieńsk – Gubin;

- Remont i modernizacja zabudowy regulacyjnej Odry swobodnie płynącej – odbudowa i modernizacja zabudowy regulacyjnej – w celu przystosowania odcinka Odry od Malczyc do ujścia Nysy Łużyckiej do III klasy drogi wodnej – na terenie województwa lubuskiego;
- Budowa infrastruktury postojowo-cumowniczej na Odrze dolnej i granicznej oraz nowe oznakowanie szlaku żeglugowego;
- Modernizacja Odrzańskiej Drogi Wodnej E30;
- Modernizacja lotniska w Przylepie;
- Stacja ładowania autobusów elektrycznych zasilanych z sieci DC;
- Stworzenie niskoemisyjnego systemu komunikacji publicznej na obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry w oparciu o pojazdy elektryczne;
- Modernizacja linii 220 kV Mikułowa – Leśniów;
- Budowa sieci inteligentnej na terenie zachodniej Polski (OD Zielona Góra) poprzez modernizację i przebudowę linii i stacji SN i NN, wymianę transformatorów, automatyzację linii i stacji w wyniku zastosowania zdalnego sterowania i elektroenergetycznej automatyki zabezpieczeniowej, w tym wskaźników przepływu prądów zwarciovych oraz zastosowanie inteligentnego opomiarowania, w tym liczników bilansujących wraz z infrastrukturą transmisyjną;
- Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej dystrybucyjnej na obszarze powiatu zielonogórskiego o łącznej długości 166,5 km w celu poprawy warunków zasilania;
- Budowa linii 400 kV Gubin – Zielona Góra;
- Budowa linii 400 kV Zielona Góra – nacięcie linii Plewiska – Baczyna (zamiast Zielona Góra-Baczyna);
- Budowa stacji elektroenergetycznej 400/110 kV Zielona Góra;
- Modernizacja stacji gazowej Kisielin;
- Przebudowa gazociągu Nowe Tłoki – Sulechów (odcinek Nowe Kramsko - odgałęzienie Sulechów oraz część odgałęzienia do Sulechowa) w zależności od zapotrzebowania;
- Budowa gazociągu Kotowo – Zielona Góra wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi;
- Wsparcie selektywne przedsięwzięć dotyczących sieci ciepłowniczych i chłodniczych;
- Regulacja Odry na odcinku od Brzegu Dolnego do ujścia Nysy Łużyckiej;
- Sulechówka – odbudowa rzeki;
- Będów – modernizacja przepompowni;
- Nietkowice – Będów – odbudowa i modernizacja prawostronnego wału przeciwpowodziowego Odry;
- Modernizacja Wojewódzkiego Magazynu Przeciwpowodziowego w Sulechowie;
- Tarnawa – odbudowa przepompowni;
- Milsko – odbudowa przepompowni;
- Brody – odbudowa przepompowni.

Celem Prognozy oddziaływania na środowisko jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko ustaleń projektu planu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Zielona Góra, określenie rozwiązań eliminujących, ograniczających lub kompensujących negatywne oddziaływania na środowisko oraz w miarę potrzeb przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

Z analizy Prognozy wynika, że:

Wszystkie GZWP obejmujące swoim zasięgiem obszar MOF OW Zielona Góra to zbiorniki piętra czwartorzędowego o charakterze porowym lub porowo-szczelinowym (GZWP nr 150), silnie narażone na zanieczyszczenia. Ochrona wód GZWP jest priorytetowa.

Dla wszystkich zbiorników w granicach MOF OW Zielona Góra opracowano dokumentację hydrogeologiczną, w której zostały wyznaczone granice projektowanego obszaru ochronnego. Zasadniczo obszary ochronne pokrywają się z granicami zbiornika, zostały jednak uszczegółowione w oparciu o zagospodarowanie i użytkowanie terenu. Zbiorniki w całym MOF OW Zielona Góra charakteryzują się niską odpornością na migrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu.

W granicach projektowanych obszarów ochronnych wskazuje się różnego rodzaju nakazy i zakazy, zależne od występujących zagrożeń, zagospodarowania terenu i charakterystyki hydrogeologicznej zbiornika. W granicach strefy GZWP nr 150 i 302 zakazy dotyczą m.in. lokalizacji nowych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach aglomeracji i zwartej zabudowy (za wyjątkiem instalacji umożliwiających kontrolę oczyszczonych ścieków), lokalizowania i rozbudowy składowisk odpadów, wykorzystywania pomp ciepła (za wyjątkiem wody jako nośnika energii), lokalizowania nowych lub rozbudowy ferm hodowlanych, stanowiących zagrożenie dla wód zbiornika. Podobnie zakazuje się lokalizowania innych inwestycji zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Należy również ustalić priorytet w budowie kanalizacji na obszarach wiejskich.

Na terenie MOF OW Zielona Góra występują złoża kruszyw naturalnych, surowce ceramiki ilastej, kredy jak i pokłady ropy naftowej oraz ropy naftowej z pokładami gazu ziemnego jako kopaliny współwystępującej. Żadne ze złóż nie występuje w granicach głównych zbiorników wód podziemnych ani w granicach ich projektowanych obszarów ochronnych.

Północną część MOF OW Zielona Góra zajmuje obszar hipotetyczny występowania rud miedzi – Mozów. Jest to największy obszar hipotetyczny zlokalizowany na terenie województwa lubuskiego – zlokalizowany jest w większości na terenie MOF OW Zielona Góra i obejmuje gminy: Sulechów, Czerwieńsk oraz północną część miasta Zielona Góra. Zasoby zawartości miedzi w złożu szacowane są na 96,775 mln t, natomiast zasoby srebra szacowane są na 179,085 tys. t. Pokłady zalegają na głębokości 2100-2700 m, z uwagi na brak kryteriów bilansowości dla złóż miedzi występujących poniżej 1500 m, zasoby uznane zostały za prognostyczne pozabilansowe.

Według obecnych kryteriów bilansowości maksymalna głębokość dokumentowania rud miedzi nie może przekroczyć 1500 m. Jednakże na prośbę inwestora mogą zostać wydane indywidualne kryteria bilansowości.

Negatywne oddziaływanie eksploatacji kopalni na wody wynika z dwóch aspektów wydobywania. Po pierwsze eksploatacja niektórych kopalni wymaga odwodnienia złoża, co wiąże się z drenażem wód podziemnych. Drugim aspektem jest możliwość bezpośredniego zanieczyszczenia poprzez odsłonięcie zwierciadła wód podziemnych (wód gruntowych, pięter użytkowych czy głównych zbiorników wód podziemnych) i ułatwienie migracji zanieczyszczeń z pominięciem procesu infiltracji i naturalnego oczyszczania.

W przypadku wydobywania gazów i ropy technologia prowadzenia prac wiertniczych nie wpłynie negatywnie na wody podziemne – nie powoduje istotnych odkształceń zwierciadła, nie przyczynia się do uszczuplenia zasobów ani do zanieczyszczenia. Potencjalne zagrożenie dla jakości wód może być związane jedynie z awariami sprzętu.

W *Prognozie oddziaływania na środowisko do projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* wskazano, że wszystkie zadania uwzględniające prace w korycie mogą spowodować nieosiągnięcie celów ochrony wód w rozumieniu Ramowej Dyrektywy Wodnej dla cieków, na których prowadzone są inwestycje.

Wszystkie przedsięwzięcie spełniają wymogi dla odstępstwa od założonych celów środowiskowych (art. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej), ponieważ stanowią nadrzędny interes społeczny, jakim jest ochrona przeciwpowodziowa.

Na obszarze objętym analizą możliwe jest występowanie wszystkich typów powodzi z wyjątkiem sztormowych – opadowych, roztopowych, a w zimie zatorowych, jednak najczęstszą przyczyną powodzi są wysokie opady. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (o prawdopodobieństwie wystąpienia $Q=1\%$ i $Q=10\%$) wyznaczono na podstawie map zagrożenia powodziowego opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, tj. $Q=1\%$ i $Q=10\%$, ustawa *Prawo wodne* wprowadza ograniczenia zagospodarowania m.in. w zakresie lokalizacji inwestycji, wznoszenia obiektów budowlanych, zmiany ukształtowania terenu, lokalizowania nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych itp.

W projekcie planu wyznaczono kierunki i działania skierowane na racjonalne gospodarowanie i ochronę zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, które kompleksowo podchodzą do zagadnienia. Uwzględniają postanowienia Ramowej Dyrektywy Wodnej dążąc do zapewnienia ludności dostępu do wody dobrej jakości, zrównoważonego korzystania z wód, ochrony ekosystemów wodnych i zmniejszenia skutków powodzi i suszy. Projekt planu wskazuje również na ochronę zasobów głównych zbiorników wód podziemnych zgodnie z projektowanymi obszarami ochronnymi.

Długotrwały wpływ mogą mieć niewłaściwie zagospodarowane ścieki czy wody opadowe.

Źródłem hałasu komunikacyjnego, wynikającego z ruchu drogowego, są: droga ekspresowa S3, drogi krajowe DK27 i DK32, drogi wojewódzkie: DW276, DW277, DW278, DW279, DW280, DW281, DW282 i DW283, a także drogi powiatowe i gminne.

Odnosząc się do zagadnienia energetyki odnawialnej projekt MOF OW Zielona Góra, ze względu na ochronę zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, nie wskazuje na rozwój energetyki wiatrowej. Ukierunkowuje na wykorzystanie innych odnawialnych źródeł energii poprzez instalacje o mniejszej konfliktowości z obszarami cennymi przyrodniczo, takie jak: farmy fotowoltaiczne, biogazownie, małe elektrownie wodne. W przypadku inwestycji związanych z energetyką wodną może dojść do przerywania ciągłości morfologicznej rzeki i uniemożliwienia migracji gatunków ryb wędrownych. Realizacja działań z zakresu wykorzystania energii wody wymaga podjęcia działań mających na celu minimalizację negatywnych skutków realizacji przedsięwzięcia, w tym budowy przepławek dla ryb wędrownych.

Projekt planu MOF OW Zielona Góra zawiera szereg ustaleń prowadzących pośrednio lub bezpośrednio do poprawy ich zdrowia i jakości życia. Analiza działań wskazanych w projekcie planu wykazała brak oddziaływań negatywnych. Wskazany wpływ o oddziaływaniu zróżnicowanym wynika najczęściej z możliwej zmiany standardów emisyjnych w skali lokalnej, która będzie miała charakter krótkoterminowy. Dotyczy to przede wszystkim działań związanych z budową i rozbudową instalacji oraz zabudowy kubaturowej i infrastruktury.

Na podniesienie poczucia bezpieczeństwa i tym samym komfortu życia mieszkańców MOF OW Zielona Góra, jak i całego województwa wpłynie polityka rozwoju w zakresie dostarczania energii elektrycznej. Planuje się rozbudowę sieci linii 400 kV i 220 i 110 kV zapewniających ciągłość dostaw energii elektrycznej oraz poprawę pewności zasilania. Realizacja przewidzianych inwestycji związana jest z wytwarzaniem pól elektromagnetycznych. W celu zachowania odpowiednich standardów jakości środowiska na etapie planowania inwestycji należy uwzględnić bezpieczny odstęp od budynków mieszkalnych. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, poza rozbudową systemów elektroenergetycznych wymaga także rozbudowy sieci

gazociągów. W granicach MOF OW Zielona Góra planowana jest budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Kotowo – Zielona Góra.

Poprawę warunków aerosanitarnych zapewni realizacja działań kierunku: Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii. Wprowadzenie zrównoważonej gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz racjonalnego gospodarowania odpadami przyczyni się bezpośrednio do podniesienia jakości zasobów tj. wody i powietrza. Projekt planu MOF OW Zielona Góra wskazuje na realizację działań technicznych polegających głównie na ochronie i modernizacji istniejących wałów oraz pomp.

Działania określone w projekcie planu MOF OW Zielona Góra nie będą skutkowały oddziaływaniem negatywnym i znacząco negatywnym na powietrze atmosferyczne.

Na stan powietrza pozytywnie wpłynie realizacja działań na rzecz wspierania efektywności energetycznej takich jak poprawa stanu technicznego infrastruktury ciepłowniczej oraz obniżenie zużycia ciepła.

Projekt planu MOF OW Zielona Góra nie wskazuje działań o oddziaływaniu negatywnym i znacząco negatywnym na klimat. W dokumencie określono działania wpływające głównie na poprawę warunków klimatycznych oraz działania prowadzące adaptacyjne do zmian klimatu.

Obszar MOF OW Zielona Góra nie sąsiaduje bezpośrednio z terytorium Niemiec. Żadne z kierunków i wymienionych w ich ramach działań nie będą transgranicznie oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp.,
po przeanalizowaniu przedłożonej dokumentacji, stwierdza co następuje:

W przedłożonej dokumentacji wskazano, że na terenie województwa lubuskiego zlokalizowane są obszary prognostyczne występowania złóż miedzi i węgla brunatnego. Jednocześnie ustalono, że są one w konflikcie z zasobami wód podziemnych (obszary ochronne Głównych Zbiorników Wód Podziemnych), obszarami prawnej ochrony zasobów przyrodniczych oraz przebiegiem infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Ponadto podano, że poza ochroną obszarów występowania złóż, ważne jest racjonalne wykorzystywanie zasobów złóż kopalin, na które składa się m.in.:

- prawidłowe rozpoznanie złoża, udokumentowanie jego zasobów i warunków geologicznych prowadzenia eksploatacji, oraz identyfikacja obszarów konfliktowych lokalizacji infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, form ochrony przyrody, czy obszarów ochrony GZWP z lokalizacją zasobów złoża,
- projektowanie zagospodarowania złoża z uwzględnieniem naturalnych cech złoża oraz technicznych i ekonomicznych uwarunkowań eksploatacji, w sposób umożliwiający maksymalne wykorzystanie zasobów,
- projektowanie prac górniczych w sposób minimalizujący możliwe straty zasobów,
- bieżące dostosowywanie gospodarki złożem do stwierdzonej sytuacji geologicznej,
- bieżąca kontrola gospodarki złożem i jego eksploatacji,
- w fazie likwidacji zakładu górniczego racjonalna gospodarka złożem polega na zabezpieczeniu możliwości przyszłego wydobycia zasobów kopaliny pozostawionych w złożu po zakończeniu bądź zaniechaniu eksploatacji.

Jak wskazuje Autor opracowania, w granicach województwa lubuskiego udokumentowano tzw. zasoby prognostyczne (pozabilansowe) rudy miedzi. Z uwagi na występowanie złóż na głębokości poniżej 1500 m zasoby te uznane zostały za prognostyczne i hipotetyczne. Jednak rosnący ogólnoswiatowy popyt na miedź i jednocześnie wyczerpywanie się zasobów miedzi zalegających w najkorzystniejszych warunkach geologiczno-górnictwowych oraz postęp w metodach eksploatacji rud na większych głębokościach spowodują, że w przyszłości eksploatowane będą również złoża zalegające na głębokościach 1500-2000 m.

Ww. zapisy świadczą o tym, że na obszarze złoża Bytom Odrzański planuje się wydobycie surowca.

Ponadto, w dokumentacji znalazły się zapisy, z których wynika, że zgodnie z bilansem zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2015 r. oraz Analizą obecnego i potencjalnego wydobycia złóż kopalni o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i krajowym na terenie Województwa Lubuskiego na terenie powiatu nowosolskiego zlokalizowane jest udokumentowane złożo miedzi. Jednakże według danych shp pobranych z CBDG, kontur złoża Bytom Odrzański położony jest poza granicami województwa lubuskiego. PIG jest w trakcie weryfikacji danych zawartych w bilansie złóż z faktyczną lokalizacją złóż.

Powyższe wskazuje na niespójność zawartych w dokumencie informacji, jak również brak spójności z dokumentem „Analiza obecnego i potencjalnego wydobycia złóż kopalni o znaczeniu regionalnym, ponadregionalnym i krajowym na terenie województwa lubuskiego”, na który niejednokrotnie powołano się w przedmiotowych opracowaniach, a który wskazywał na przeznaczenie terenu występowania złóż miedzi na terenie województwa lubuskiego do późniejszej eksploatacji.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. dnia 9 października 2015 r., wydał negatywną opinię znak: NZ.9022.398.2015.PW dla ww. projektu dokumentu.

W uzasadnieniu wskazał, że w dokumentacji nie uwzględniono wpływu planowanych zamierzeń polegających na poszukiwaniu i rozpoznawaniu złóż rud miedzi oraz ich potencjalnej eksploatacji na życie i zdrowie ludzi oraz nie przedstawiono rozwiązań mających na celu ograniczenie bądź wyeliminowanie potencjalnych niekorzystnych oddziaływań mogących wyniknąć z realizacji planowanych zamierzeń. Nie wzięto również pod uwagę położenia Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (nr 144 Dolina Kopalna Wielkopolska, nr 148 Sandr rzeki Pliszka, nr 302 Pradolina Barycz-Głogów) na wskazanym obszarze prognostycznym zasobów złóż miedzi i srebra na koncesji Nowa Sól, a także w rejonie złożowym węgla brunatnego Cybinka – Sądów – Rzepin – Torzym oraz związanych z lokalizacją tych zbiorników nakazów, zakazów i ograniczeń, wynikających z ustawy Prawo wodne.

W związku z powyższym niezasadne jest opieranie się na dokumencie, który 3-krotnie opiniowany był negatywnie przez LPWIS.

Jednocześnie, jak wskazano w przedłożonej dokumentacji wyznaczono kierunki i działania skierowane na poprawę funkcjonowania gospodarki wodno-ściekowej. Do działań zaliczono m.in.:

- budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury zaopatrzenia w wodę oraz infrastruktury kanalizacyjnej w granicach aglomeracji ściekowych,
- rozbudowę infrastruktury do oczyszczania i odprowadzania ścieków,
- ograniczenie systemu wywozowego ścieków oraz budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, zwłaszcza w miejscach, w których rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadniona,

- budowę, rozbudowę lub modernizację ujęć wody oraz urządzeń jej uzdatniania, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów niezwodociągowanych,
- rozbudowę systemów odprowadzania i oczyszczania wody deszczowej na terenach zurbanizowanych i przemysłowych,
- uregulowanie gospodarki wodnej i kanalizacyjnej w granicach stref ochrony pośredniej i bezpośredniej ujęć wód oraz projektowanych obszarach ochronnych głównych zbiorników wód podziemnych, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych,
- inwentaryzację miejsc nielegalnych zrzutów nieczystości ze źródeł punktowych i ich bieżąca likwidację,
- ograniczenie składowania odpadów ściekowych poprzez ich wykorzystanie np. w celach rekultywacyjnych oraz odzysku energii,
- promowanie wśród przedsiębiorców technologii wodooszczędnych lub opartych na zamkniętych obiegach wody.

Ponadto projekt planu wskazuje również na ochronę zasobów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych zgodnie z projektowanymi obszarami ochronnymi.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. po zapoznaniu się z przedłożoną dokumentacją stwierdza, iż zapisy niniejszego dokumentu dotyczące prowadzenia gospodarki wodno-ściekowej są nieprecyzyjne i niespójne, bowiem nie można jednocześnie dbać o środowisko wodne i prowadzić działalność górnictw w zakresie wydobycia surowców naturalnych. Jednoznacznie stwierdzić należy, iż proponowana działalność będzie stanowiła zagrożenie dla wód podziemnych. Wydobywanie kruszywa powoduje powstawanie leja depresyjnego, co potwierdzają również autorzy opracowania. Eksploatacja surowca wywołuje negatywny wpływ na tereny przyległe, co w efekcie może doprowadzić do ich przesuszenia, obniżenia zwierciadła wód podziemnych i zmiany stosunków hydrogeologicznych wód. Przedstawione metody wydobycia i planowane działania przedstawione w opracowaniu opisane są w sposób bardzo zdawkowy. Problematyka potencjalnego oddziaływania wydobycia na wody podziemne powinna zostać przedstawiona w niniejszej dokumentacji w sposób kompleksowy.

W przedłożonej dokumentacji wskazano również, że: *„Złoże węgla brunatnego z uwagi na główny sposób wydobycia, jakim jest metoda odkrywkowa pozostają w konflikcie z obecnym zagospodarowaniem terenu, formami ochrony przyrody oraz zasobami wód podziemnych i powierzchniowych. Aczkolwiek złoże Gubin 2, które przewidziane jest do eksploatacji pozostaje poza strefą ochroną zbiornika GZWP oraz obszarami Natura 2000 oraz obszarami chronionego krajobrazu”.*

Zgodnie z załączoną mapą na str. 76 pn. Schemat 8. Złoże surowców energetycznych, Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. wskazuje, że rejon potencjalnego wydobycia złóż nieeksploatowanych dla złoże Gubin 2 zachodzi na GZWP nr 149 – Sandr Krosno–Gubin o najwyższej ochronie ONO.

Na podstawie przedłożonej dokumentacji stwierdza się, iż zapisy przedmiotowego dokumentu nie gwarantują ograniczenia lub wyeliminowania negatywnego oddziaływania na środowisko w szczególności na Główne Zbiorniki Wód Podziemnych i tym samym zdrowie i życie ludzi.

Pomimo faktu, iż wydobycie surowców naturalnych wiąże się z wieloma pozytywnymi skutkami, w tym rozwojem gospodarczym całego regionu, Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. wskazuje, że należy również wziąć pod uwagę szereg negatywnych oddziaływań, takich jak zaburzenie gospodarki wodnej, wpływ na stan środowiska

wodno-gruntowego oraz zasoby wodne, przesiedlanie ludności czy pogorszenie zdrowia ludzi na terenach objętych wydobyciem kruszywa oraz obszarach sąsiadujących.

Ponadto Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. informuje, że w dokumentacji dot. MOF OW Gorzów Wlkp. występują rozbieżności w ilości złóż występujących na analizowanym terenie.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego wskazano również, że uwarunkowania terenu województwa lubuskiego dają możliwość dalszego rozwoju odnawialnych źródeł energii, tj. elektrowni wiatrowych oraz biogazowni.

W świetle powyższego opracowanie przewiduje realizację przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Pomimo, iż z samego założenia wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, w tym energii wiatru, ma na celu ograniczenie zużycia paliw kopalnych i tym samym zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, to jednak eksploatacja takich instalacji może powodować znaczące oddziaływanie na zdrowie i życie ludzi.

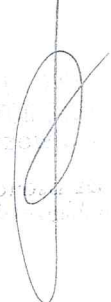
Prognoza oddziaływania na środowisko nie spełnia wszystkich wymogów zawartych w art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (jednolity tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm.), tj. nie uwzględnia wpływu planowanych zamierzeń na życie i zdrowie ludzi takich inwestycji jak lokalizowanie turbin wiatrowych czy budowy biogazowni.

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. wskazuje, iż z uwagi na planowane zastosowanie różnych rodzajów źródeł energii odnawialnych w tym pomp ciepła, a w szczególności wodnych pomp ciepła, należy mieć na uwadze możliwość zanieczyszczenia gleby i wód gruntowych wodami zrzutowymi z tego typu instalacji. W związku z powyższym należy objąć szczególną ochroną obszary na których występują ujęcia wód podziemnych.

Mając na uwadze powyższe Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. **opiniuje negatywnie** projekty dokumentów pn. Plan Zagospodarowania Województwa Lubuskiego wraz z planami zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Zielona Góra i Gorzów Wlkp.” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

NZ a/a

LUBUSKI PAŃSTWOWY
WOJEWÓDZKI INSPEKTOR
SANITARNY
W GORZOWIE WLKP.
lek. med. Dorota Zajączkowska
specjalista chorób zawodowych

289